

EESTI EVANGEELIUMI KRISTLASTE JA BAPTISTIDE
KOGUDUSTE LIIT
KÕRGEM USUTEADUSLIK SEMINAR

Elina Kivinukk

**TRADITSIOONILISTE KOGUDUSTE KASVU
POSITIIVSELT MÕJUTAVAD TEGURID
EESTI EKB KOGUDUSTE LIIDU NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja: Meego Remmel, PhD

Tartu 2018

Olen kõigile lõputöös kasutatud teiste autorite töödele, põhimõttelistele seisukohtadele ja muudest allikatest pärinevatele andmetele viidanud.

Autor:

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'S. Kõiv', written over a horizontal line.

Allkirjastamise kuupäev: 30. mai 2018

SISUKORD

1. Sissejuhatus.....	5
2. Teoreetiline osa.....	6
2.1 Teema piiritlemine ning mõisted.....	6
2.2 Koguduse kasvu mõiste arengust ning tähendusest tänapäeval	8
2.3 Töö eesmärk	10
2.4 Koguduste kasvu mõjutavad tegurid	10
2.4.1 Koguduse asukoht	11
2.4.2 Kultuuri mõju koguduse kasvule.....	14
2.4.3 Misjonile keskendumine.....	14
2.4.4 Laste- ja noortetöö.....	16
2.4.5 Muud tegevussuunad.....	17
2.4.6 Juhi roll.....	18
2.4.7 Koguduse liikmete jüngerlus ning kaasamine	19
2.4.8 Palve roll	19
2.4.9 Piibliõpetus koguduses	20
2.4.10 Jumalateenistuse vorm	21
2.5 Eesti kontekst	21
2.6 Kokkuvõtteks	23
3. Uurimuslik osa.....	24
3.1 Koguduste uurimine	24
3.2 Uurimismetoodika kirjeldus	24
3.3 Koguduste valik.....	25
3.4 Uurimuse läbiviimine.....	27
3.5 Intervjuude tulemused	28
3.5.1 Tegevustega seotud: evangeelsed tegevused.....	29
3.5.2 Tegevustega seotud: laste- ja noortetöö	30
3.5.3 Tegevustega seotud: Alfa kursus kui evangeelne meetod.....	32
3.5.4 Tegevustega seotud: väiksed, aga olulised sammud	33
3.5.5 Tegevustega seotud: väljapoole teenimine, koguduse ühine pingutus	33
3.5.6 Inimestega seotud: suhted, isiklike kontaktide hoidmise olulisus	34
3.5.7 Inimestega seotud: juhid ja kaastöölised	35
3.5.8 Inimestega seotud: ristitavate hoidmine koguduses	36
3.5.9 Inimestega seotud: koostöö ususõbralike inimestega/kontakt.....	37

3.5.10	Vaimulikud asjaolud: üldised aspektid.....	37
3.5.11	Vaimulikud asjaolud: palve roll	38
3.5.12	Vaimulikud asjaolud: jumalateenistuse vorm	39
3.5.13	Asukoht	41
3.5.14	Muud asjaolud	42
4.	Analüüs.....	45
4.1	Mida kogudus saab ise kasvamiseks teha?.....	45
4.1.1	Suhete hoidmine ning isiklike kontaktide loomine	45
4.1.2	Uute inimeste, sh noorte kohene kaasamine.....	46
4.1.3	Alfa kursuse tark kasutamine	47
4.1.4	Kodugrupid – poolt ja vastu	48
4.1.5	Juhi roll.....	48
4.1.6	Muud evangeelsed tegevused	49
4.1.7	Tasakaalu leidmine järjepidevuse ja muutuste juhtimise vahel.....	49
4.2	Kuidas kasutada kasvuks ära neid tingimusi, mida kogudus ise valida ei saa?.....	50
4.2.1	Asukoht	50
4.2.2	Kaastöölised koguduses	50
4.2.3	Pärand.....	50
4.3	Koguduse kasv vaimulikus plaanis	51
4.3.1	Palve roll	51
4.3.2	Jumalateenistuse vorm	51
4.3.3	Piibliõpetus.....	52
4.4	Kokkuvõtteks – 3P mudel	53
4.5	Edasised uurimissuunad	54
5.	Kokkuvõte.....	55
6.	Kasutatud kirjandus	56
7.	Summary	59

1. SISSEJUHATUS

Raamatus „Lihtsalt kristlus“ kirjeldab C.S. Lewis: „Kujutle end elava majana. Jumal tuleb seda ümber ehitama. Alguses sa ehk saad aru, mida Ta kavatseb. Ta korrastab torustikku ja peatab katuse tilkumise; sa teadsid, et neid töid on vaja teha ja sa pole üllatunud. Aga seejärel Ta alustab maja kohendamist viisil, mis teeb haiget ja ei tundu isegi mõistlik. Mis Tal ometi mõttes on? Selgub, et Ta ehitab üsna teistsugust maja, mis sul kavas oli – arendab välja uue kõrvaltiiva, ehitab lisakorruse, teeb torne ja loob õuealasid. Sa arvasid, et sa olid tehtud tagasihoidlikuks tareks, aga Tema ehitab häärberi.“

Jumal on ehitaja. Ta on looja. Ta on kasvataja. Ta võib luua uusi nähtusi täiesti tühjale kohale, aga võib teha ka täiendusi juba olemasolevatele struktuuridele. Koguduse kasv on olnud pikka aega erinevate kristlike liikumiste huviorbiidis. On ju koguduste kasvatamine ja laiendamine üks olulisi osasid Jeesuse misjonikäsust – kuidas muidu evangeeliumi jagada ning jüngreid teha, kui igas kogukonnas pole kirikut, kes usu suhtes uudishimulikke ja värskeid kristlasi lahkelt vastu võtaks? Kuidas aga kogudusi kasvatada? Milliseid meetodeid kasutada? Mis koguduste kasvu mõjutab ja suunab? Nendele küsimustele keskendutakse järgnevatel lehekülgedel, et uurida nii koguduse kasvu alast kirjandust kui ka vaadata lähemalt Eesti konteksti. Täpsemalt vaadatakse Eesti EKB Koguduste Liidu liikmete seast pikemat aega tegutsenud ning samas uusi liikmeid ristunud kogudusi – kas on võimalik, et ka vana ja väärikas kogudus veel kasvab? Kas on võimalik, et on olemas mingid tegurid, mis kasvu soodustavad? Kas on võimalik, et pealtnäha on tegemist tavalise tarega, aga lähemal vaatlusel osutub see uhkeks häärberiks?

Soovin tänada oma lõputöö valmimisel Meego Remmelit, Einike Pillit ja Matt Edminsteri järjepideva julgustuse ning kiire kirjadele vastamise eest; kõiki uurimuses osalenud kogudusi nende avatuse ja eestpalvete eest; ning ennekõike Jumalat, kes tegi aja paljundamisimet, et see töö esitamiskõlblikuks saaks.

2. TEOREETILINE OSA

Kuigi koguduste kasvu liikumise tipphetked tunduvad jäävat pigem 80-90ndatesse aastatesse, pakub see teemavaldkond endiselt uurimisainet. Erinevates riikides – nii Ameerika kui Euroopa mandril – on uuritud erinevaid koguduse kasvu ja rajamisega seotud aspekte ning seega paistab, et koguduse kasvu uurimine on põhjendatud ning koguduste numbrilist kasvu ei tohiks kindlasti eirata ega alahinnata. Allpool on toodud põgus teoreetiline ülevaade koguduse kasvu arengust ja seda mõjutavatest teguritest koguduses, et määratlada antud töö raamistik.

2.1 Teema piiritlemine ning mõisted

Kuna koguduse kasvu ja elujõulisust mõjutavaid tegureid on uuritud erinevate vaatenurkade alt, on vajalik käesoleva uurimuse täpsustamiseks piiritleda teemad, millele siinkohal eelkõige tähelepanu pööratakse.

Uurimistööl on praktiline lähenemine – tööga loodetakse pakkuda kasulikke näpunäiteid ja juhiseid, mida oma koguduses kasvu silmas pidades ette võtta. Teiseks lähtutakse uuringu ülesehitusel positiivsest perspektiivist. Koguduse kasvu kindlasti takistavad mitmed tegurid ning oleks hõlpus järeldada, et nende kõrvaldamisel on tulemuseks ka koguduse kasv. Ometi soovitakse siinkohal tuua välja positiivseid külgi ning leida aspekte, mis on kasvu soodustanud ning tuua julgustavaid näiteid.

Alljärgnev lõputöö vaatleb peamiselt organisatsiooni tasandit. Kuigi koguduse kasvu võiks mõjutada ka inividid oma isiklike veendumuste, hoiakute ja vastuvõtlikkusega, uurib antud töö eelkõige organisatsiooni, selle toimimist, kollektiivselt tehtud otsuseid ning valikuid.

Lõputöö empiirilise osa lähtekohaks on Eesti EKB Koguduste Liidus läbiviidud statistika ülevaated. Pikema ajaperioodi jooksul on vaadeldud koguduste tegutsemist ning ristitavate arvu. Seda arvestades moodustati pingerida liikmeskogudustest, kes on tegutsenud üle 20 aasta ning viimase 10 aasta jooksul ristinud. Koguduse kasvu uurimissuundades on väga domineeriv soovitus, et kõige tõhusam on rajada uusi kogudusi, mida saab asutada rahvarohkesse või vajaduspõhisesse

asukohta ning luua sellele värske tänapäevane raamistik. Kuigi see võib olla atraktiivne mõte, soovib antud töö uurida lähemalt pikaajalisi n-ö traditsioonilisi kogudusi – kas on võimalik, et vanemad kogudused ka kasvavad ning millised on nende tegutsemisviisid selle soodustamiseks.

Konteksti paremaks raamistamiseks on allpool selgitatud töös peamiselt kasutatavaid mõisteid.

Koguduste kasv (ing k *church growth*). Koguduse kasvu liikumise eestvedajad Wagner ja McGavran vaatavad koguduse kasvu eelkõige teoloogilisest perspektiivist – nad on veendunud, et koguduse kasv on Jumalalt saadud ülesanne ning iga koguduse liige peab tegema jõupingutusi, et tema kogudus kasvaks (Wagner, McGavran 1990, 6).

Paas selgitab oma 2017. aasta uuringus koguduse kasvuga seotud terminoloogiat veidi põhjalikumalt. Koguduste kasv võib esineda seoses sündide arvuga, teistest kirikutest ületulemisega ja värbamisega, st et värvatakse uusi seni kirikuga mitteseotud liikmeid, keda kutsutakse ka pöördunuiks (ing k *conversions*). Kui need numbrid on suuremad kui statistika, mis näitab koguduste liikmete surmajuhtumeid, teistesse kirikutesse liikumist ja kirikust täielikult lahkumist, on kogudus kasvanud. Koguduste absoluutne kasv on arv, mis saadakse, kui kõikidest kogudusega liitumisvormide kasvust lahutada kõik kogudustest lahkumisvormid. Paas eristab ka pöördunute kasvu ning nimetab koguduste nn netokasvuks arvu, mis saadakse, kui pöördunute arvust lahutatakse kirikust lahkunute arv (Paas 2017, 3). Teemale läheneb statistiliselt Hunter (2013, 4) ning väidab kõigepealt, et enamik kogudusi kaotab igal aastal 5-7% oma liikmetest. Seega kogudus kasvab juhul, kui nad võtavad vastu rohkem uusi liikmeid kui 5-7% oma senisest liikmeskonnast. Lõputöös käsitletakse koguduse kasvuna peamiselt koguduse liikmete arvu tõusu pöördunute ja/või ristitute arvelt.

Traditsioonilisi kogudusi ei ole antud uurimistöö raames lihtne määratleda. Wagnerile viidates (Christerson, Flory 2017, 9) võib öelda, et traditsioonilised kogudused tähendavad administratiivseid ning õpetuslikke koguduse mudeleid, kus autoriteet on grupipõhisel juhtimisel (st kus on juhatus, nõukogu vmt). Käesoleva uurimuse raames on traditsioonilise EKB kogudusena määratletud EEKKB Liidu liige, kes on tegutsenud üle 20 aasta.

Tuleb täpsustada, et kuigi terminoloogiliselt võiks eristada kogudust ja kirikut (inglise keeles kasutusel ka mõisted *church*, *congregation*), kasutatakse siinses töös kirikut ja kogudust sünonüümidenä.

Koguduste kasvuga seoses määratletakse ka teatud inimgrupe. **Kirikukaugete (un-churched)** inimeste all mõeldakse neid, kellel on kunagi olnud kogudusega tähenduslik suhe, kuid on selle mingil põhjusel antud hetkel kaotanud. Neid võib jaotada avatuks ja kinniseks grupiks. See termin ei hõlma passiivseid osalejaid ega ka tähenda, et inimesel on kristlikud veendumused (Church Army's Research Unit, 2013). Kuna töös viidatakse mitmel korral Thom S. Raineri raamatule „Surprising Insights from the Unchurched and Proven Ways to Reach Them“, on siinkohal toodud ka Raineri käsitlus mõistele „alles hiljuti kirikukauged“ (ing k *formerly unchurched*). See inimgrupp on suurearvuline ning sellele on iseloomulik, et nad pole möödunud kümne aasta jooksul kirikus käinud (v.a mõned juhuslikud korrad), kuid on viimasel ajaperioodil teinud pöördumisotsuse ning hakanud koguduse töös osalema (Rainer, Kindle versioon, märgid 308-311). Rainer on põhjalikult uurinud tegureid, mida kogudused peaksid sellise sihtgrupi värbamiseks tegema.

Kirikuvõõrad (non-churched) on määratletud inimestena, kellel pole olnud mingisugust tähenduslikku seost kirikuga. Erinevad tänapäeva trendid toetavad selle inimgrupi kasvu: kirikus osalemise vähenemine, laste vähene osavõtt pühapäevakoolist, kristluse osakaalu vähenemine tavahariduses ning alakajastamine meediakanalites. Selline inimgrupp nimetab end väga harva kristlaseks või religioosseks, kuid võib siiski vaimsusele avatud olla (Church Army's Research Unit, 2013).

Nii on antud uuring üsna kitsa raamistikuga – tähelepanu on peamiselt vanematel, aga aktiivsetel kogudustel, kelle liikmeskond kasvab peamiselt pöördunute arvelt. Töö teoreetiline osa käsitleb koguduse kasvu mõistet mõnevõrra laiemalt, et katta termini laia haaret.

2.2 Koguduse kasvu mõiste arengust ning tähendusest tänapäeval

Nagu eelpool mainitud, on koguduse kasvu mõiste tipphetked 80-90ndatel, mis aga ei vähenda küsimusepüstituse tähtsust tänapäeval. Koguduse kasvu olulisuse võtab ühe lausega kokku koguduste kasvu termini esiisa Peter C. Wagner: „Parim viis evangeliseerimiseks ja misjonitööks on keskenduda koguduste kasvule“ (Wagner 1989, 36). McGavran, Wagneri kaasvõitleja koguduste kasvu teemadel, uskus, et Jumal soovis oma koguduse kasvamist ning et kasvu peamine indikaator oli arvuline (Sequeira, Kumar, Gopalakrishnan 2016, 90). Tänapäeval võib koguduse elujõulisust hinnata mitmest vaatenurgast, kuid koguduse kasvu näitajaks on peamiselt liikmete arvu suurenemine.

Nii Wagnerit kui McGavrani on peetud üheks koguduse kasvu kui liikumise loojaks ning nii on põhjust sellesse liikumisse ka ajaloolises vaates süveneda. Kuigi koguduse kasvu mõjuteguriteks võib tuua mitmeid asjaolusid, toovad nemad koguduste kasvu kontseptsiooni esmajoones teoloogilise vaatepunkti – koguduse kasv toimub juhul, kui kristlased otsivad ustavalt kadunuid, levitavad evangeeliumi ning järgivad Jeesuse jäetud suurt misjonikäsku (Wagner ja McGavran 1990, 6). Nad panevad vastutuse kristlaste kui koguduse liikmete tegutsemisviisidele, kuid kaugemaks motiiviks on jumalariigi kasv. Huvitav on selle termini puhul ka taotlus olla denominatsioonidevaheline. Nii on koguduse kasvu liikumine püüdnud vältida konkreetsete teoloogiliste küsimuste arutelu, nagu laste ristimine, keeltega rääkimine jmt (ibid, 8). Ilmselt on sel teel püütud ennetada teoloogiliste tüliküsimuste teket ning keskenduda tõhusale evangeeliumi levikule.

Kui 2016. aastal möödus McGavrani surmast veerandsada aastat, andis USAs asuv Lõuna-Baptisti kiriku misjoni- ja evangelismi ajakiri (*The Southern Baptist Journal of Missions and Evangelism*) välja erinumbri, mis hindas McGavrani panust koguduse kasvu diskussiooni. See asjaolu iseenesest näitab, et autori rolli hinnatakse ka tänapäeval ning et koguduse kasvu uurimisel tuleb arvestada ka ajaloolise kontekstiga. Ajakirja erinumber käsitleb McGavrani ning koguduse kasvu kui nähtuse mõju mitme nurga alt: eri kultuurides (sh nt nii kristlusekaugse kultuur kui India), misjonitöö kontekstis kui ka esitab McGavrani bibliograafia ülevaate.

Koguduste kasvu liikumist iseloomustab kultuuriline aspekt – usulised liikumised ei tegutse isolatsioonis, vaid peavad hakkama saama teatud kultuurilises keskkonnas. McGavran töötas liikumise algaegadel välja homogeense ühtsuse põhimõtte, mida võib kirjeldada järgmiselt: "Rahvagrupid liituvad kõige kiiremini kristlusega siis, kui jäävad puutumata nende rassilised ja perekondlikud suhted, kuna inimestele on meeltemööda säilitada oma kultuurilist identiteeti." (Kurg 2010, 208). Kultuurilises keskkonnas tegutsedes tuleb arvestada nii kirjutatud kui kirjutamata reeglitega, mis võib evangelistide ja koguduste kasvatajate jaoks kaasa tuua ka keerukaid väljakutseid.

Nii Wagner kui McGavran rõhutasid, et tänapäeva ülim ülesanne on koguduste tõhus paljundamine (*multiplication*) vastuvõtlikes ühiskondades. Võrreldes varasema ajalooga on täna palju ühiskondi ja rahvaid, kus on misjonitegevust hõlpsam teha. Enam pole palju logistilisi väljakutseid ja inimesed on ka vastuvõtlikumad evangeeliumile. On muidugi erandlikke riike, aga pigem leiab

selline tendents kinnitust (Wagner ja McGavran 1990, 31). Nii on koguduste kasvu mõiste tänapäevani aktuaalne ning optimistlik on uurida seda konteksti lähemalt.

2.3 Töö eesmärk

EEKBKL-is on läbi viidud regulaarseid küsitlusi liikmeskogudustes, mille tulemusi on analüüsitud lähtudes koguduse pikaajalisusest ning ristitavate suhtarvust. Lõputöö eesmärk on kaardistada traditsiooniliste koguduste kasvu positiivselt mõjutanud tegureid EEKBKL-i kontekstis, pakkudes liidu pastoritele praktilisi nõuandeid koguduse kasvu soodustamiseks.

2.4 Koguduste kasvu mõjutavad tegurid

Kogudustel on palju oskusteavet selles osas, mis aitab kogudustel kasvada. Kirjandus annab mitmekesise pildi erinevatest teguritest, mis mõjutavad positiivselt koguduste kasvu. Holmes ja Kautzer leiavad oma uuringu kokkuvõttes (2013), et koguduse kasvu ei saa mehaniseerida, ometi pole see ka täielik müsteerium. Koguduse kasvu kohta leidub mitmekesiseid andmeid nii uuringutest kui praktilisest kogemusest, põhjalikest uuringute kokkuvõtetest kui populaarteaduslikest raamatutest.

Wagner ja McGavran (1990, 19) on toonud välja kolm gruppi tegureid, millega tuleb koguduste kasvu puhul arvestada.

1. **Kontekstuaalsed tegurid**, sh poliitiline, sotsioloogiline, kultuuriline ja keskkondlik kontekst, mille puhul on iseloomulik, et kogudusel ei ole kontrolli nende tegurite üle. Näiteks on mõnes riigis koguduste kasv raskendatud poliitilise olukorra tõttu, kus kristlus ei ole avalikult tunnustatud. Mõjutada võib ka kultuuriline keskkond, kus kogudus asub.
2. **Institutsionaalsed tegurid**, mida kirik saab ise suunata. Näiteks on koguduse fookus pigem sotsiaalse teenuse pakkumisel kui evangeeliumi jagamisel või kogudus võib keskenduda mõnele sihtgrupile rohkem kui teisele.
3. **Vaimulikud tegurid**. Koguduse kasvu liikumise eestvedajad toonitavad, et koguduse kasv on allutatud Pühale Vaimule, mis on suveräänne ega sõltu eelpool nimetatud faktoritest. Vaim tegutseb üllataval moel ja kristlikud eestvedajad, kes soovivad olla koguduste kasvus edukad, peavad kuulama Püha Vaimu juhatust.

Nii Wagner kui McGavran olid Ameerika koolkonna esindajad ning ilmselt arvestasid keskkonnaga, milles tegutsevad USA eriilmelised kogudused. Selleks et jõuda antud töö fookusele lähemale, on koguduste kasvu mõjutavaid tegureid analüüsitud eelnimetatud kolmest vaatenurgast ning analüüsile on lisatud Euroopa uuemad samateemalised uuringud ning võimalusel ka Eesti konteksti puudutavad kirjandus. Seejuures tuleb silmas pidada, et Eestis on koguduste kasvu kui eraldiseisvat mõistet uuritud väga piiratud kujul, eriti baptistikoguduste võtmes. Seega on Eesti konteksti haaratud uuringuid laiemalt ning vahel toodud välja ka arvamused artikleid, sest ka need kujundavad Eesti kirikuelu, isegi kui ei tugine konkreetsetele uuringutele.

Kontekstuaalsete tegurite all on lähemalt vaadeldud koguduse asukohta, kultuuri mõju koguduse kasvule, linna- ja maapiirkonna eripära. Institutsionaalsete tegurite all on uuritud täpsemaid tegevusvaldkondi kogudustes, juhi rolli ning erinevaid viise koguduse liikmete kaasamiseks. Vaimulike teguritena on toodud palve roll ning õpetuslikud elemendid koguduse töös, sh ka jumalateenistuste vormid.

2.4.1 Koguduse asukoht

Koguduse asukoht on geograafiline paik, kus kogudus tegutseb või kus asub selle koguduse hoone. Asukoha võib olla tinginud tema ajalooline pärand, kui koguduse hoone on asunud juba pikka aega samas kohas.

Kui vaadata rajatavaid kogudusi, võiks arvata, et uued kogudused rajatakse vaimulikult viljakale pinnasele ning uuele kirikule otsitakse asukoht, mis võiks kiirele kasvule kaasa aidata. Paas ja Vos (2016, 249) on uurinud rajatavate ning n-ö vanade koguduste erinevusi ning leidsid, et asukoht on oluline tegur, mis eristab vanemate ja vastrajatud koguduste kasvu. Üldiselt rajatakse kogudusi piirkondades, kus elanikkond kasvab, samas kui vanemad kirikud asuvad sagedamini aladel, kus rahvaarv on stabiilne või vähenemas. Nii võib öelda, et uued kogudused rajatakse parematesse asukohtadesse. Samas on tõhusaid evangeelseid kirikuid uurinud Rainer (1996, 45) leidnud, et koguduse asukoht ei mõjuta kasvu pöördunute arvelt. Vaid üks protsent uuritud kogudustest (koguvalimis oli 576 kiriku pastorit) nimetas kiriku asukohta kasvufaktorina evangelismile. Nii võivad olla lootusrikkad ka need kirikud, kes on tegutsenud pikka aega ühe koha peal.

Paas (2017) on juhtumianalüüsina uurinud lähemalt koguduse asukohta Saksamaa Vabade Evangeelsete koguduste liidu näitel. Kuigi autor toob välja mitmeid metodoloogilisi väljakutseid

asukoha ning linnade suuruse osas, leiab ta üldkokkuvõttes, et linnade suurus ei mõjuta koguduse kasvu, aga lisab, et vajalik on vaadata rohkem üksikelemente. Ta pakub, et suurlinnades ei kasva kogudused mitte seetõttu, et need on rahvaarvult suured, vaid et nende linnade majanduselu on elavam, sisseränne ja rahvastiku kasv on suuremad (Paas 2017, 14). Paraku tuleb antud tulemusse suhtuda Eesti kontekstis reserveeringuga, sest Paas toob kõige suurema linna klassifikaatoriks asustused, mille rahvaarv on üle 1 miljoni ning kõige väiksemate linnade ülempiiriks on 100 000.

Samu tegureid asukoha ning suurlinna mõju suhtes kinnitab ka David Goodhew (2012, 8-9) Suurbritannia kirikute näitel, rõhutades oma uurimuses n-ö kaubateede tähtsust (inglise keeles *trade routes*). Goodhew arvates kasvavad kogudused peamiselt piirkondades, kus on kiire migratsioon, kiire rahvastiku kasv ning majanduslik dünaamilisus. Ta viitab, et Suurbritannia kogudused on kasvanud teatud piirkondades, kus on majanduslikult kasvatatud, näiteks Inglismaa idarannikul.

Koguduse asukoha puhul tuleks vaadelda ka linna- või maapiirkonna mõju koguduse kasvule. Seda teeb ka Suurbritannia koguduste kasvu uuriva megauuringu osa 3c, mis vaatleb lähemalt Suurbritannia ühendatud kogudusi (ing k *amalgamations*) ja meeskonnapõhiseid kirikuid (*team ministries*). Kokkuvõttes leiti, et nii ühendkogudustes kui meeskonnapõhistes on tegurid sarnased, sh mängib rolli kontekst, kas tegu on linna- või maapiirkondade kogudustega (Goodhew, Kautzer, Moffatt 2013, 115). Maapiirkondades tuleb hakkama saama väga suurtel maa-aladel, hajaasustuse oludes, kus on mitu kogukonda ja kirikuhoonet, millel on sageli erinev ajalooline taust.

Konteksti võib jaotada neljaks (ibid, 116-118) ning kirjeldada järgmiselt:

1) maapiirkond kitsal kaubandusteel (*rural limited trade route*) – üldiselt on kogukond stabiilne või kokku kuivamas. Poed, baarid, postkontorid on suletud, mitmed koolid vaevlevad, et ellu jääda; rahvastik vananeb, põllumajandus on hääbumas. Kui on kogukondlik lävimine, siis pigem külades, mis on kitsamas piirkonnas, kui kogudus peaks haarama; elanikkonna seas on siiski usust lugupidamine teatud eluperioodidel, nt sündimisel ja abielludes.

2) maapiirkond laial kaubandusteel (*rural major trade route*) – jääb suurematest linnadest kaugemale, kuid kogeb kasvu; vahel neil on samad väljakutsed teiste maapiirkondadega, kuid on uusasumid, kus elatakse väga individualistlikku elu; kuid koolid on elavamad, suurem vanuseline eripära, parem transpordiühendus.

3) linnapiirkond kitsal kaubandusteel (*urban limited trade route*) – üldjoontes on kogukond stabiilne või vähenemas; poed ja baarid võivad olla sulgemisohus, kogukond vananeb, töötus on kõrge; vahel kõrge kogukonnatunne, mis toob ka kirikutele teatud rolli, näiteks sündimisel ja abiellumisel ja muudel elusündmustel.

4) linnapiirkond laial kaubandusteel (*urban major trade route*) – suuremad linnad majanduslikult elujõulised (isegi kui mõned inimgrupid on vaesuses), kus rahvastik näitab tõusutrendi. Nad on märgatavalt erinevad maapiirkondadest: rahvastik kasvab, rahvuslik variatiivsus on kõrge, palju uusasustusi, koolide arendusi, kuigi uusasustajatel võib olla individualistlik elustiil. Rahvastik on nooremapoolne, aga suures ajapuuduses. Võib esineda teatud kitsarinnalisust, kuid kohalik identiteet on paindlikum ja koguduse liikmed võivad ette võtta pikemaid vahemaid, et kirikusse jõuda. Sellisele pinnale on igasuguseid kogukondi, nii kristlikke kui mittekristlikke hõlpus istutada.

Koguduse asukoht on ka Eestis tähenduslik faktor – Eestile on iseloomulik hajaasustus maapiirkondades, mis võib seada takistusi koguduste ligipääsetavusele. Linnakeskkonnas on kogudused sageli seotud hoonetega, mis on sattunud ajalooliselt kas konkreetsesse linnapiirkonda või näiteks linnakeskusest hoopis eemale, sest aja jooksul on linn edasi arenenud. Eesti Kirikute Nõukogu poolt läbiviidud uuringu „Elust, usust ja usuelust 2015“ ajurünnakust ilmneb, et koguduse asukohaga peab ka Eestis arvestama – Mõisaküla ja Hageri piirkondade näitel soovitatakse koguduse asukohta vaadata kui võimalust tutvustada oma hoonete kultuurilist pärandit, samuti arvestada kirikusündmuste tähistamisel inimeste liikumisvõimalustega, nt ühistranspordiga (Vilumaa 2016, 297). Piirkondlikust aspektist soovitab Lilleorg (2016, 304) korraldada oikumeenilisi misjoniümarlaudu, et kaardistada piirkonna misjonivõimalused. Ta peab misjonit oluliseks ülesandeks ning näeb koguduste asukohta pigem võimaluse kui takistusena. EELK eestkõneleja Tauno Toompuu on Võru misjonikonverentsil käsitlenud teemat „Väikese (maa)koguduse suured (arengu)võimalused“ ning leidnud, et maakogudusi tuleks vaadelda just nende asukohast lähtuvalt – et kogudus on kutsutud kogukonda teenima, võib mõni arvuliselt väike kogudus kohalikus kogukonnas väga suure mõjuga olla (Toompuu, 2016). Seega võib koguduse asukohta pidada nii paratamatuks nähtuseks kui ka suurepäraseks võimaluseks, aga kindlasti on sellel oluline mõju koguduse kasvule üldiselt.

2.4.2 Kultuuri mõju koguduse kasvule

Kogudused on rajatud teatud piirkonda, mida iseloomustab oma erilaadne kultuuriline keskkond. McGavran peab seda oluliseks väljakutseks, kuidas esitada Kristust nii, et inimesed võiks teda järgida ilma oma kultuurist või kogukonnast loobumata (Sequeira, Kumar, Gopalakrishnan 2016, 90). India kultuuri näitel rõhutavad autorid (ibid, 91), et naised ja mehed peaksid saama ühtse grupina kristlaseks, samas peaksid jääma ka oma kasti ning kogukonna liikmeks.

Kultuurilist konteksti on uurinud ka Suurbritannia koguduse kasvu uuringu osaraport 3C, mis väidab kindlameelselt, et kogudused kasvavad peamiselt afro-ameeriklaste, asiaatide ja muude vähemusrahvuste arvelt, eriti Londonis (Goodhew et al 2013, 28). See näitab, et kultuurilisi tegureid ei tohi alahinnata ega ühtki rahvusgruppi evangelismi seisukohalt tähelepanuta jätta.

Ka Eesti puhul ei saa kultuurilisest keskkonnast mööda vaadata. Kindlasti on mõjutanud Eesti ususõbralikkust riigi ajalooline taust. 1990ndate teises pooles tehtud uuringu „Kui kristlik on Eestimaa?“ läbiviijad leidsid, et Eesti oli tormiliselt arenev ja muutuv ühiskond, mis mõjutas ka usulist maastikku: tuli arvestada nõukogude korra ajal keelatud konfessioonide taastamise ja suletud koguduste taasavamisega, mitmete uute kristlike ning mittekristlike konfessioonide ja koguduste tulekuga Eestisse, kõikvõimalike uute ja taasärganud kristlike ühendustega (Roeder et al, 1998). Ka tänasel päeval on Eesti kirikutel vaja silmitsi seista erinevate kultuuriliste asjaoludega, mida mõjutab nii Euroopa kultuurikontekst kui ka Eesti varasem ajalugu. Jõks kirjeldab uuringu „Usust, elust ja usuelust 2015“ sissejuhatuses (2016, 23), et Eesti kirikud on sageli nii kontsentreeritud ja ristiusust „nii läbi imbunud“, et see esitab väljakutse, kuidas asetada ennast kristlusest võõrdunud põlvkondade olukorda, kuidas läheneda neile nende enda keeles, samas kaotamata sõnumi sügavust. Nii peab kogudus oskama enda keskkonnast väljapoole vaadata ning orienteeruma kultuurilises keskkonnas enda ümber.

2.4.3 Misjonile keskendumine

Kuna koguduse kasv on olnud määratletud läbi misjoniülesande, on evangeliseerimisele suunatud tegevused koguduse elus määrava tähtsusega. Seejuures ei piisa, et misjonimeelsed tegevused on osa koguduse plaanist, vaid oluline on misjonile eraldi tähelepanu pööramine.

Misjonimeelsust kasvavates kogudustes kinnitavad mitmed erinevad uuringud eri riikidest. 2017. aastal uuriti Saksa Evangeelsete Vabakiriklike Koguduste Liidu (saksakeelne lühend BEFG)

liikmeskoguduste kasvutegureid. Leiti, et kasvavad kogudused on võrreldes keskmistega oluliselt enam misjonile keskendunud (Dziemas et al 2017, 90). Rainer toob välja emotsionaalse tasandi, et kasvavate ja elujõuliste koguduste ühiseks jooneks on kirk jagada evangeeliumi. Kunagi ei tasu Raineri arvates loota, et ilma kireta evangeliseerida on võimalik saada kodukoguduseks kirikukaugetele inimestele (Rainer, Kindle version, märgid 3549-3553). Paljud koguduse vanemad soovivad kopeerida edukate koguduste metodoloogiaid, kuid nad ei paljunda koguduse südant.

Võrreldes uuemaid ja vanemaid kogudusi on Paas ja Vos leidnud, et nooremad kirikud on enam misjonile keskendunud. Pastorid nooremates kirikutes esitavad oma kogudustes misjonitegevusele rohkem ootusi, seavad selgesõnalisemad misjonaalsed eesmärgid ja on valmis oma kogukonnani jõudmiseks rohkem ohverdama. Teisisõnu, nad töötavad palju suunatumalt evangeliseerimise ja sotsiaalse tegevusega (Paas ja Vos 2016, 249). Vilumaa on viidanud Soome õigeuskikiriku arvamusele (2016, 292), et koguduse kasv tugineb selgelt sõnastatud teoloogilistele ja vaimulikele eesmärkidele. Ka Rainer (1996, 197) on kindel, et tõhusad evangeelsed kirikud on eelkõige misjonile suunatud. Ometi toob ta välja ka tasakaalu olulisuse. Kogudused ei tohi olla ühemõõtmelised oma tegevuses, vaid misjonile keskendumine peab toetama ka teisi tegevussuundi (nt jüngerlus, sotsiaalne teenimine jm). Kogudustes peaks tegevussuundade vahel olema üldiselt tasakaal, kuid evangelismi toodi prioriteetsena eraldi välja.

Ka Eesti kirikud ei alahinda misjonimeelsust. Kurg (2016, 218-219) toob Eesti misjoniperspektiivist rääkides neli mudelit, mis iseloomustab eri konfessioonide misjonieesmärke (kogutud fookusgrupi intervjuude abil):

- 1) Müstiline misjonimudel – keskmes uskliku ühendus Jumalaga, usklikkuse kvaliteet avaldub armulauaosaduses, palveelus ning üleloomuliku kogemises. Kiriku vastutus misjonitöös on peamiselt Jumala kohaolu manifesteerimine.
- 2) Rahvakiriklik misjonimudel – iseloomulik eelkõige luterlastele ning keskmes rahvalähedus ja -sõbralikkus. Misjonitegevus on suunatud harimisele, eestlase identiteedi tugevdamisele ja kogukondlikule ühiselule.
- 3) Oikumeeniline misjonimudel – oluline erinevate kohalike koguduste omavaheline koostöö, eelkõige ühiskondlike valupunktide lahendamisel. Misjoniülesanne on konfessiooniülene, näiteks avalik evangeliseerimine, meedia kasutus jm.

- 4) Individuaalne, isiklikku usklikkust toetav misjonimudel – seda rõhutavad eelkõige evangelikaalsed vabakogudused, misjonitöö tunnuseks on indiviidide muudetud elulaad, vabastatud mõttemaailma ja terved elukombed.

Nii võib öelda, et misjonimeelsus on koguduse kasvus kriitilise tähtsusega – olles prioriteetne koguduse tegevussuundade seas, mõjutab see oluliselt koguduste liikmete arvu tõusu, aga toetab ka teisi tegevussuundi kirikus.

2.4.4 Laste- ja noortetöö

Erinevate uuringute põhjal tundub, et kasvavates kogudustes on keskseks tegevussuunaks laste- ja noortetöö. Seda toetab arvamus, et kristlaseks hakataksegi noores eas. Enamik, kellel on kristlik usk, on selle usu vastu võtnud enne 25ndaks eluaastaks saamist (Goodhew et al, 2013, 136). Kuigi on vaidlusi viiside üle, kuidas usku lastele ning noortele vahendatakse, tundub 25nda aasta vanusepiir olevat kriitilise tähtsusega, seejuures tuleb tähelepanu pöörata nii noortele kui ka näiteks noortele peredele tervikuna. Sama kinnitab ka Suurbritannias läbiviidud uuring (1242 vastanut) „21st Century Evangelicals“, et 84% koguduse liikmetest saavad kristlasteks enne 25ndat eluaastat, sealhulgas 72% enne 19ndat eluaastat. Tunduvalt madalam on pöördunute protsent vanemas eas - 9% vanuses 26 kuni 40, 3% vanuses 41 kuni 60 ning kõigest 0,2% pärast 60ndat eluaastat (The Evangelical Alliance, 2012). Samuti tundub, et kirikutel, mis kasvavad täiskasvanud liikmete arvelt, kuid kahanevad alla 25-aastaste osavõtuarvu arvelt, puudub koguduse kasvuks vajalik edutegur (Goodhew et al 2013, 136). Niisiis on noorte alla 25-aastaste edukas kaasamine koguduse ellu äärmiselt tähtis.

Christerson ja Flory on lähemalt uurinud uusi karismaatilisi liikumisi kristluses, sh ka analüüsinud võimalikke edutegureid, miks kogudused tänapäeval võiksid kasvada. Nad on leidnud, et uue liikumise raames loodud kogudused on palju enam noorte peale mõelnud. Tänapäeva noored ei ole enam valmis vanematele alt üles vaatama ning ära ootama, et keegi neile ütleks, mida võib ja mida mitte (Christerson, Flory 2017, 103). Samuti on noored misjonimeelsemad: nad soovivad pigem minna välja, kuulutada evangeeliumi, teha ise imetegusid kui kuulata jutlustamist või jälgida, kuidas keegi ülistab (ibid, 90). Ka saksakeelses kultuuriruumis on leitud sarnane trend. 2017. aasta uuring Saksa evangeelsete vabakirikute seas näitab, et kasvavad kogudused pühenduvad enam laste- ja noortetööle (Dziewas et al 2017, 90), seejuures on oluline leida viise, kuidas lapsi ja noori

enam kaasata, et tekitada koguduses omanikutunnet. Nii tuleb lähemalt vaadata võimalusi, kuidas pakkuda noortele tähenduslikke rolle koguduse elus.

Eesti konteksti vaadates tekitab noorte roll kristlasmaastikul küsimusi. Uuringus „Elust, usust ja usuelust“ on osalenud üsna väike hulk noori (62 kuni 19-aastast ning veidi suurem grupp 185 20-29-aastast), kellest vaid 11% peab end mõne koguduse liikmeks (Schihalejev 2016, 263) ning mida nooremad vastajad olid, seda enam väideti end olevat usu suhtes ükskõikne, samuti oli noorem sihtgrupp skeptilisem kõigi usuväidete osas. Seda enam tundub noortetöö olevat tähtsal kohal Eesti misjoniteemalistes aruteludes, et rõhutada noortega arvestamist koguduse töö tegemisel.

2.4.5 Muud tegevussuunad

Lisaks laste- ja noortetööle on koguduses vajalik hoida käigus erinevaid tegevussuundi, et koguduse kasvu toetada. Allpool on toodud valikuna mõned tegevussuunad, mida erinevates uurimustes on välja toodud ning on antud uurimusküsimuse seisukohalt asjakohased.

Suurbritannia uurijad Goodhew et al (2013) leiavad ühendkoguduste ja meeskonnapõhiste kirikute näitel, et koguduste kasvu soodustavad peresõbralik ja väga vaba vormiga kogudused (ing k *Messy Church*), jüngerlust toetav õppeprogramm, fookuse seadmine koolidele, uute ülistusvormide proovimine, sh ka koguduste n-ö värsked ilmingud (ing k *fresh expressions*), samuti sündmused, mis seonduvad laima kogukonnaga, väljapoole suunatud mõtteviis (*outward-facing mindset*), juhtide arvu kiire kasvatamine (*proliferation of lay leadership*), kogukonnas osalemine (*clergy presence within a community*), hoonete haldamine ning arendamine, palve, kogukonnatunne koguduses ning ümberkaudse kogukonna elujõulisus. Nendes leidudes pole uurijate arvates midagi uut, kuid tähelepanuvääriv on üksmeel vastajate seas – uuritud on eri piirkondadest ning kontekstidest lähtuvat 80 koguduste juhti. Sellised tegurid on ka kooskõlas arusaamaga, et koguduse kasv ja üleüldine koguduse tervis on omavahel tihedalt seotud.

Saksa Evangeelsete Vabakiriklike Koguduste Liidu liikmeskoguduste kasvutegurite uurimisel leiti, et kasvavad kogudused on võrreldes keskmistega oluliselt kaasaegsema jumalateenistusega, mitmekesisemate palvevormidega, positiivsema enesetunnetusega ning on enam keskendunud misjonile ning laste- ja noortetööle (Dziewas et al 2017, 90). Kuigi tegu oli kvantitatiivse uuringuga, ei julge autorid välja tuua statistiliselt olulist seost koguduste kasvu ning kaasaegse jumalateenistuse ja uute palvevormide vahel, vaid vajalik on arvesse võtta iga koguduse

konkreetses konteksti, sealhulgas ka tingimust, kas ollakse piirkonna ainus kogudus või tuleb teha kirikute vahel koostööd.

Lisaks on Suurbritannia koguduste kasvu uuringu raport 3A leidnud, et koguduste juhid on koguduste kasvamisel ära tundnud väikesed sammud, mis toovad suure muutuse (Holmes ja Kautzer 2013, 87). Need on jaotatud üheksaks alateemaks: uue teenistuse või kogunemise alustamine (nt alustada lõunapausi teenistust), tervituse ja külalislahkuse täiendamine (panna välja sildid, et kirik avatud), kogukondliku tegevuse arendamine (toidupanga käivitamine), kunsti ja kultuuri haaramine (hoida ukse avatuna suure kohaliku sündmuse ajal), kavatsuslik ning suunatud misjon (misjoni äriplaani loomine), vaimuliku avatuse toetamine (sotsiaalmeedia parem kasutamine), haridusprogrammide väljatöötamine (külastused koolidesse), ülistuse kvaliteedi rikastamine (kasutada rohkem kaasaegset tehnoloogiat), tõsta jüngerlus esikohale (teoloogiakooli loomine).

Nii on vaja koguduste igapäevaste ja regulaarsete tegevuste variatiivsust järjepidevalt käigus hoida, vahel üle vaadata, seejuures võiks tähele panna ka väikseid pingutusi, mis võivad tuua koguduse kasvu mõttes suuri muutusi.

2.4.6 Juhi roll

Koguduse kasvu mõjutab ilmselt ka selle eestvedajate meelsus ning ettevalmistus. Kui Paas ja Vos uurisid koguduste kasvu tegureid noorte ja vanemate koguduste vahel, leidsid nad, et juhi roll oli oluline näitaja. Vastrajatud koguduste eestvedajad on palju ettevõtlikumad kui vanemate kirikute pastorid, nad uurivad rohkem kogukonna misjonivõimaluste kohta ja tunnevad enamasti spetsiifilist evangeliseerimise kutsumust (Paas ja Vos 2016, 248). Kuigi tulemused on koguduste ja rajatud kirikute väikese arvu tõttu küsitavad, on märkimisväärne, et need leiud on kooskõlas Inglismaal tehtud kiriku kasvu uurimisprogrammi tulemustega. Selle raport 3A (Holmes ja Kautzer 2013, 57) leidis, et koguduse juhi roll on usu toitmine ja järjepidev jüngerdamine. Seejuures tuleb märkida, et uurimistulemused ei näidanud ühtset arusaama pastorite seas, mida „usu toitmine ja jüngerdamine“ tähendab: mõne jaoks oli kogu kristlik teenimine kristlik toitmine, mõni pidas silmas suunatumat tegelemist koguduse liikmetega.

Raport 3A rõhutab ka koguduse juhi kui ametikoha tutvustamise tähtsust (Holmes ja Kautzer 2013, 71). Vajalik on pastori rolli ja sellega seonduvat enam tutvustada ja toetada, et soodustada

järelkasvu ning rõhutada nende ülesandeid kogukonnas. Viimasega seondub ka koolitusteema, kus enamik raporti 3A küsitletutest ütles, et nad pole saanud koolitust selleks ametikohaks, kus nad hetkel olid, aga selline koolitus oleks olnud vajalik. Mõni ütles, et ordineerimiskoolitus peaks enam keskenduma meeskonna juhtimisele ja koostööle. Nii on koguduse kasvu kontekstis juhi ja eestvedajate roll võtmetähtsusega, seejuures tuleb tähelepanu pöörata viisidele, kuidas pastoriks saadakse ning vastavale ettevalmistusele.

2.4.7 Koguduse liikmete jüngerlus ning kaasamine

Mitmed uuringud on näidanud, et kasvavad kogudused ei jäta unarusse ei oma koguduse liikmeid ega ka uusi inimesi, kes kogudusse tulemas. Tähtsal kohal on jüngerlus. Nii on Suurbritannia koguduste kasvu megauuringu raport 3B leidnud, et 78% koguduse eestvedajatest teevad mõningaid samme jüngrite kasvatamiseks, seejuures peavad nad kaasamist mittepiisavaks (Church Army's Research Unit 2013, 6). Lisaks sellele leiavad Goodhew jt (2013, 120) ühendkoguduste ja meeskonnapõhiste kirikute näitel, et koguduste kasvu soodustab jüngerlust toetav koolitus.

Tõhus jüngerlus tähendab ka uutele ning olemasolevatele liikmetele kindlate ootuste seadmist, suhete loomist ning kaasamist. Kogudusel peavad olema oma uutele liikmetele kõrged ootused, tuleb luua head suhted ning kaasamine on kohustuslik, ainult osalemisest ei piisa (Rainer 1996, 198). Lisaks leiab Rainer, et teenimisse kaasamine on kriitilise tähtsusega ka nende jaoks, kes on kogudusest eemale jäänud. Uute kristlastena on inimesed valmis kaasa aitama ning nende entusiasm on nakkav (Rainer, Kindle väljaanne, märgid 3631-3634). Ka Christerson ja Flory (2017, 160) leiavad, et kui traditsioonilistel kogudustel on midagi uutelt liikumistelt õppida, siis see on kindlasti suurem kaasamine, isegi kui tundub, et traditsioonilistel kogudustel on võimalusi kaasateenimiseks üsna piiratult.

Sarnast trendi näitavad ka Eestis tehtud uuringud kogudustega liitumiste põhjustest (Kilemit 2016), kus inimestevaheliste suhete mõju oli kolmandaks suuremaks motiiviks, miks kogudustega liituti. Nii tuleb kasvada soovivatel kogudustel panustada inimestesse, et nad oleks hoitud ning kaasatud.

2.4.8 Palve roll

Loomulikult kerkib vaimuliku küsimusena üles palve roll koguduses – kas kogudus kasvab tänu palvele või palvest hoolimata, võiks klassikud küsida. Holmes ja Kautzer leiavad raporti 3A põhjal

(2013, 139), et palve muudab palju ja see on uuritud koguduste arvates aluseks koguduse kasvule. Igas kirikus on väidetavalt oht, et vaimulik tegevus on pigem asendustegevus vältimaks keerulisi küsimusi. Aga oht on ka vastupidine: tekitatakse inimjõul strateegiaid, millele ei otsita Jumala tahet ning mis lõppkokkuvõttes ei ole tulemuslikud. Palve on end õigustanud võtte koguduste arvulisele kasvule ja see peab toimuma eri tasanditel.

Palve olulisust kinnitab ka kirikukaugeid ligitõmbavate koguduste ning evangeelselt tõhusate kirikute uurija Rainer (1996, 196). Läbiviidud 576 intervjuu põhjal leiab ta, et ei kuulnud ühestki evangeelselt tõhusast kirikust, kellel polnud eraldi rõhuasetust palvel. Kirikukaugete evangeliseerimist tuleb vaadelda vaimse sõjana ning seda saab kujundada ainult palve kaudu. Enamikul tõhusatest kirikutest ei olnud mitte ainult palveteenistused, vaid neil olid palves selged fookused kadunutele ning kirikukaugetele. Rainer leidis ka, et kasvavate koguduste juhid olid palveinimesed. Kui keskmiselt palvetati 45 minutit päevas, siis tõhusate kirikute juhtide palveaeg oli palju pikem (Rainer, Kindle variant, märgid 3648-3649). Dziewas jt leidsid ka Saksa koguduste näitel, et kasvavad kogudused kasutavad erinevaid palvevorme, kuid levinud on ka veendumus, et koguduse kasv tuleb peamiselt Jumalalt, mitte ei ole inimeste hea töö tulemus (Dziewas 2017, 84). Seega aitab vaimuliku tegurina palvetegevuse läbimõtlemine nii sisulises kui vormilises plaanis koguduse kasvule kaasa.

2.4.9 Piibliõpetus koguduses

Üks aspekt, millele viitab kirjandus kasvavate ning elujõuliste koguduste kohta, on õpetuslikud küsimused – kas ja kui palju koguduses Piiblit uuritakse ning milline lähenemine on piibliõpetusele. Rainer leiab, et kogudused, mis jõuavad kirikukaugete inimesteni, on teoloogiliselt konservatiivsed. Kogudused võivad pingutada, et kirikukaugeteni jõuda, aga kui kirikutel ei ole Pühakirjast lugupidamist, ei ole nende muudest pingutustest ka kasu. Rainer väidab oma tähelepanekute pinnalt, et ta pole leidnud kirikut, mis mitme aasta jooksul jõuaks kirikukaugeteni ja mis ei ole konservatiivne oma teoloogilistes lähenemistes (Rainer, Kindle versioon, märgid 3534-3536). Niisiis tundub, et kirik võib olla atraktiivne just seepärast, et hoiab kinni teatud põhimõtetest, mis ei pruugi tänapäeva kultuurile enam nii omane olla.

Teiseks on Rainer veendunud, et kasvada sooviv kogudus peab pakkuma oma koguduses sügavat piibliõpetust. Tahke toit nii õpetuses kui jutlustes aitas jõuda nii kirikukaugete inimesteni kui võimaldas toetada ka kristlasi, koguduse liikmeid. Õpetusstrateegiad, mis püüdsid „kergema”

õpetusega ning olid vähem nõudlikumad, ei olnud mitte ainult ebatõhusad, vaid nad olid lausa takistuseks kirikukaugeteni jõudmisel (Rainer, Kindle, 3553-3558). Nii tundub, et Pühakiri tuleb hoida koguduse kasvustrateegias olulisel kohal.

Konservatiivsust toetavad ka Eesti inimesed, järeldades uuringust „Elust, usust ja usuelust 2015“, kus väidetakse, et uuritavad eelistasid pigem traditsioonilist lähenemist (nt jumalateenistustel) ning eelistati, et kogudus ei läheks liiga kiiresti ühiskonnas toimuvate muutustega kaasa (Telpt 2016, 54). Nii tundub, et kuigi piibliõpetus on koguduse töös lahutamatu, tuleb õpetuslikele küsimustele eraldi mõelda.

2.4.10 Jumalateenistuse vorm

Kirikuelu kirjeldab kindlasti jumalateenistuse vorm, selle ülesehitus ning põhimõtted läbiviimisel – on ju see (enamasti) püüpäeviti kõige silmnähtavam tegevus, mis kirikutega seostub. Saksa vabakirikute näitel võib kinnitada, et kasvavad kogudused on kaasaegsema jumalateenistuse vormiga (Dziewas et al 2017, 71). Muidu kvantitatiivne uuring küsis vabas vormis iseloomustavaid sõnu kasvavate koguduste juhtidelt ning need iseloomustasid jumalateenistust kui elavat, kaasaegset, atraktiivset, mitmekesist ning rõõmsat.

Kuigi kogudused võivad ka teoloogiliselt erinevad olla – neil võivad olla erinevad ülistusstiilid, jumalateenistustel erinevad vormid (kaasaegsest segastiili või otsijakeskseni), on ühiseks jooneks evangeeliumi jagamise kirk (Rainer, Kindle versioon, märgid 3549-3553), mitte see, kuidas täpselt jumalateenistus välja näeb või mida täpsemalt seal õpetatakse.

2.5 Eesti kontekst

Nagu eelpool märgitud, on Eestis koguduse kasvu uurimusi üsna piiratud, küll on aga teemat käsitletud mitmetel konverentsidel ning arutletud nii interneti- kui muudes diskussioonivormides.

Oluline on siinkohal mainida, et Eestit saab võrrelda Euroopa konteksti ja kirikutega, läänelik sekulariseerimine on iseloomulik ka Eestile ning taasiseseisvumisjärgselt on Eesti seotud Euroopa üldiste ühiskondlike suundumustega, millega seostub ka Eesti kristlike kirikute ning läänelik kristluse traditsioon (Kurg 2010, 17). Nii tuleb silmas pidada ka Euroopa uuringutes väljatoodud trende koguduse kasvu mõjutavates tegurites.

Veidi lähemalt on Kurg uurinud luteri kiriku tõuse ja mõõnasid Eestis. Üldjoontes võib see iseloomustada kiriklikku maastikku Eestis laiemalt. Kurg tuletab meelde (Meie Kirik internetileht, 13.12.2008), et 1990ndatel oli ristimiste ja kogudusse astumise arv tippfaasis ja kümnekordistunud, kuid arvude taandumine järgmistel aastatel oli kiire. Sellele järgnenud seisakus valis luterlik kirik uue suuna, olles nii rahvakirik, kes kannab eestlaste traditsioonide hoidmist, aga ka kujundades olemasoleva liikmeskonnaga uut kiriklikku traditsiooni ning pöördi tähelepanu kiriku sisemisele vaimulikult kasvule. Ajaloolist vaadet aitab avada ka 1997. aastal tehtud uurimistöo „Kui kristlik on Eestimaa?“, mille põhjal järeldati, et kuigi Eesti rahvas üldiselt usaldas oma kirikut, polnud vastu kirikus käimisele (kui see on lähedal), tunnetas usuõpetuse olulisust koolides ning väärtustas perekonda väga kõrgelt. Samas tõdesid uurijad, et suurenemas on sotsiaalsed probleemid ning peatähelepanu pööratakse oma majandusliku või materiaalse olukorra parandamisele.

Viimase aja andmetest tuleb tugineda 2015. aastal läbiviidud uuringule „Elust, usust ja usuelust“, mille põhjal on võrreldes 2010. aastal tehtud samalaadse uuringuga usklike osakaal tõusnud 13%-lt 20%-le (Telpt 2016, 40). Nii usklikkus kui kristlus on keskmisest rohkem levinud mitte-eestlaste 50-74-aasaste naissoost, vähemalt keskharidust omavate, Kirde- ja Põhja-eestis ning linnades elavate inimeste hulgas (ibid, 41). Kuigi see ei anna olulist valgustust koguduste kasvu trendi osas, võib see viidata potentsiaalile, kelle poole peaks kogudused oma evangeelse tegevuse suunama.

2.6 Kokkuvõtteks

Koguduse kasvu teemat on mitmel pool ja eri riikides – nii USA kui Euroopa kultuuris – uuritud. Kuigi terminid võivad olla erinevalt kasutatud, samuti võib ka eri kultuur avaldada erinevat mõju uurimistulemustele, ilmneb siiski hulk sarnaseid tegureid, mis koguduse kasvu mõjutavad. Osa tegureid saab kirik ise kujundada ja mõjutada, osasid neist pole võimalik palju muuta, kolmandaks osaks on vaimulikud aspektid, mida peaks kasvada sooviv kogudus samuti märkama.

Paas ja Vos (2016, 50) tegid Lääne-Euroopa koguduste rajamise uuringu põhjal mõned kokkuvõtlikud järeldused, mida sobib ka käesoleva osa kokkuvõtteks tuua: (1) üldiselt on koguduse rajamise panust kiriku kasvule väga keeruline mõõta ning vaja on palju rohkem usaldusväärsemaid uuringuid sel teemal; ning (2) olemasolevad andmed näitavad, et koguduste rajamine ei mõjuta Lääne-Euroopas oluliselt kiriku kasvu ning revolutsioonilist läbimurret ei toimu. Nii teeb Paas misjonikontekstis kolm strateegilist soovitus: (a) kui kirikud soovivad kasvada pöördunute arvelt, tuleks kaaluda uute koguduste rajamist; (b) kogudus, mis soovib kasvada, peaks panustama võrdselt nii liikmete rahulollu kui värbamisstrateegiasse; ning (c) tundub, et koguduste rajamisel tuleks keskenduda suurematele linnadele, kuigi põhjused, miks mingid linnad on koguduste rajamiseks soodsamad kui teised, on ebaselged.

Selline raamistik, mis on välja toonud erinevad koguduste kasvuks soodsad tegurid ning ka mõned olulisemad väljakutsed selles valdkonnas, võimaldab vaadelda järgnevalt detailsemalt Eesti kogudusi ning nende kasvutrende.

3. UURIMUSLIK OSA

3.1 Koguduste uurimine

Suurbritannia näitel võib öelda, et koguduste uuringud sõltuvad suurel määral sotsiaalsest ja religioosest keskkonnast, kus need uuringud aset leiavad. Tundub, nagu viimaste aastate koguduste liikmete arvuline vähenemine on kaasa toonud koguduste uurimise uue taseme (Tusting 2004, 42). Mõnes mõttes on kogudustest saanud väikesed eksootilised kultuurid, mida on eksklusiivne uurida. Kuigi uuringuid on järjest enam tehtud, ei ole need eriti võrreldavad. Paas ja Vos (2016, 244) toovad teravalt välja, et koguduste kasvu uurimuste võrdlusel on nende metodoloogia kõige nõrgem koht. Mõisted on puudulikud või ebamäärased. Uurimismeetodeid kirjeldatakse harva, seetõttu jääb ebaselgeks, mida mõõdetakse ja kui usaldusväärsed on leiud. Allikad, mis põhjusel ja mille arvelt kogudused on kasvanud, on samuti ebaselged.

Tusting (2004, 56) jagab koguduste uuringud välimiseks (*extrinsic*) ja olemuslikuks (*intrinsic*). Esimene tüüp uurib kogudusi ning nende laiemat väärtust, samas kui olemuslikud uuringud uurivad kogudusi pigem nende endi pärast, et neist sisemiselt aru saada. Tusting väidab, et välimiste uuringute sekka kuuluvad ka koguduste kasvu (*church-growth*) ja koguduste tervist (*church-health*) uurivad pingutused. Enamasti keskenduvad koguduste kasvu uurivad ettevõtmised arvulistele näitajatele ning on saanud seetõttu kriitika osaliseks. Ning seetõttu on paljud koguduste kasvu uuringud pigem oma olemuselt koguduse tervist uurivad tööd. Neil on olnud märkimisväärne mõju USA kogudustele, kuna vaatleb mitte ainult numbrilist kasvu, vaid ka uurib laiemalt põhjuseid ja tingimusi, mis kasvu soodustavad.

Alltoodud metoodika võtab samuti arvesse koguduse tervist ja terviklikku toimimist, võttes eelduseks, et terve kogudus kasvab ning on valmis uusi inimesi vastu võtma.

3.2 Uurimismetoodika kirjeldus

Lõputöö uurimismetoodika tugineb rahvusvahelises praktikas kasutatud näidetele. Uurimuskava on analoogne Suurbritannia uurimusega, kus esimeseks etapiks võeti regulaarne aruandlus riigi keskele statistikakogule ning seejärel uuriti intervjuude vormis mõningaid konkreetsemaid näiteid (The Church Commissioners of England, 2014). Ka käesolevas uurimuses vaadeldi esimese etapina Eesti EKB Koguduste Liidule esitatavaid iga-aastaseid statistilisi aruandeid, mille põhjal tehti

esimene valik kogudustest, kes on näidanud kasvutrende. Täpsem selgitus on peatükis 3.3 „Koguduste valik“.

Valitud koguduste eestseisuste seas viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud. Seda tüüpi intervjuusid on mõistlik kasutada fenomenoloogilistes uurimustes, kus uuritakse varjatud nähtusi ja nende tunnuseid. Sellele intervjuu tüübile on iseloomulik küsimuste järjekorra muutmine vastavalt vajadusele, paindlik küsimuste sõnastamine, seejuures võib intervjuueerija anda selgitusi ning lisada täpsustavaid küsimusi (Õunapuu 2014, 171-172). Arvestades käesoleva uuringu avastavat lähenemist, kus uuritakse kõikvõimalikke kasvutegureid, tundus poolstruktureeritud intervjuu kõige täpsemini kandvat uuringu eesmärki.

Ühest kogudusest värvikama pildi saamiseks otsustati intervjuud läbi viia 2-4 inimesega pastori ettepanekul (soovitavalt ka pastori osavõtul), kes oskavad esitada kogudusest mitmekesisest pilti. Taolisele intervjuule on iseloomulikud mõned fookusintervjuu tunnused. Tavaliselt on fookusgrupis 5-10 inimest, kes on mingi tunnuse alusel sarnased (Õunapuu 2014, 173). Morgan (1997, 5) ütleb, et aastate jooksul on kujunenud välja teatud reeglid fookusgrupi intervjuu kohta, kuigi tegelikkuses võib gruppide koosseisupõhimõtteid ja ka teisi tingimusi muuta vastavalt uurimustöö eesmärgile. Ka siinkohal lähtuti fookusgrupi intervjuu eripäradest, kuigi osalejate arv oli väiksem.

Et intervjuu kava oleks oma uurimisvahendina toekas, otsustati kasutada juba olemasolevat ja kättesaadavat võtet, milleks oli Thom Raineri küsimustiku kava raamatu “Tõhusad evangeelsed kirikud” (1996) põhjal. Kombineerides küsimustikus väljatoodud teemasid, mis katsid suures osas koguduse kasvu olulisemad pidepunktid, ning fookusgrupi intervjuu läbiviimise eripärad, töötati välja intervjuu kava, mis on lisas 2.

3.3 Koguduste valik

Eesti EKB Koguduste Liidu iga-aastase statistika põhjal on Matt Edminster teinud esmase analüüsi aastate 2007-2017 kohta, vaadeldes nii liikmeskonna kasvu kui ristitute suhtarvu. Vältimaks suuri erinevusi, mis tulenevad koguduste suurusest, on liikmeskonna kasvu mõõdetud protsendiga aastastest muutusest. Keskmise kasvuprotsent aastatel 2007-2016 on 0,43% (Edminster, elektrooniline kirjavahetus 2018). Ristitute arvu hinnatakse suhtarvuna 100 liikme kohta, seejuures on kõrvaldatud erandlik 2011. aasta antud ajaperioodis (keskmise 3,13).

Traditsiooniliste koguduste määratlemiseks kasutati kogudusi, kes on vähemalt 20 aastat vanad (2017. aasta septembri seisuga) ning kes on ristitud vähemalt korra viimase 10 aasta jooksul. Arvestades kasvuprotsenti ning ristitute arvu 100 liikme kohta kombineeriti edetabel, kus arvestati mõlema eelmainitud faktori keskmisi 3, 5 ja 10 aasta lõikes ning 5 aasta andmeid trendi loomiseks. Nende kriteeriumite põhjal tekkis loetelu 20nest kogudusest kõige kõrgemate näitajatega, kellest tehti geograafilistel ja koguduse suuruse kaalutlustel edasine valik.

Teatud põhjustel jäeti mõned kogudused välja, nt keelelistel põhjustel välistati vene keelt kõnelevad kogudused, isiklikel põhjustel välistati diplomitöö autori ning statistika ülevaate teostaja isikuga seotud kogudused.

Koguduste kättesaadavust, suurust ning erinevaid geograafilisi piirkondi arvestades jäid valimisse järgmised kogudused:

Koguduse nimi	Liikmete arv (2017)	Liikmeskonna kasvu protsent 10a jooksul	Ristitud 100in kohta viimase 10a jooksul
Keila Baptisti Kogudus	91	3,56	3
Tallinna Allika Baptistikogudus	40	-0,39	1,73
Rakvere Karmeli Kogudus	199	2,77	3,58
Selise Baptistikogudus	25	6,60	3,41
Elva Baptistikogudus	102	-0,25	1,90
Kuressaare Siioni Kogudus	248	-1,15	2,26
Jõgeva Baptistikogudus	38	5,27	4,38
Pärnu Immaanueli Baptistikogudus	186	0,81	3,06

Valitud koguduste seas on väikseid kogudusi (liikmete arvult kuni 40) kolm, keskmisi (ligikaudu 100 liiget) kaks ning suuri kogudusi (üle 100 liikme) kolm. Kogudused esindavad eri piirkondi, eri suuruses linnu ning on ka üks hajaasustusega maapiirkonna kogudus.

3.4 Uurimuse läbiviimine

Ülaltoodud koguduste pastorite poole pöörduti e-kirja teel tehes üleskutse osaleda intervjuus koos 2-4 koguduse eestvedajaga nende enda valikul. Informeeritud nõusolek on tööle lisatud.

Intervjuud viidi läbi ajavahemikus aprill-mai 2018. Keskmine osalejate arv oli intervjuul 2,75 koguduse kohta, kokku 22 inimest, neist 13 meest, 9 naist. Koguduses on küsitletavad eestvedajana tegutsenud keskmiselt 15 aastat (siinkohal oli mõningaid silmapaistvaid erandeid, nagu staažiga 54 ja 42 aastat; need näited välja jättes on keskmine tegutsemisaeg 12 aastat).

Enamus intervjuusid viidi läbi kohapeal, koguduse ruumides. Ühe korra toimus intervjuu samas linnas, teisel korral väljaspool kogudust ja ka linna. Kohapeal fookusintervjuude läbiviimist toetab ka metoodilises mõttes Barbour (2013, 317), sest kohalik kontekst mõjutab intervjuus osalejate vastuseid.

Intervjuu viidi läbi lehtertehnikas alustades väga laiast lähenemisest ning lõpetades kitsamate ja konkreetsemate küsimustega intervjuu kavas, mida algusvestluses ei puudutatud. Lehtertehnika on oma struktuurilt kompromiss fookusintervjuu väga struktureeritud ja vähem struktureeritud lähenemise vahel, alustades kõigepealt vaba vestlusega ning lõpetades konkreetsete küsimuste või teemadega (Morgan 1997, 14). Antud intervjuude puhul said kõik intervjuus osalejad kõigepealt panna kirja kolm märksõna, mis nende arvates on koguduse kasvu mõjutanud, kusjuures eelnevalt oli intervjuueerija selgitanud koguduse kasvu mõistet ning et huvipakkuv on just kasv pöördunute arvelt. Pakutud märksõnade põhjal alustati vaba vestlusega. Kirjeldatud meetod osutus väga tõhusaks, sest iga grupis osaleja sai välja tuua enda isikliku arvamuse, kõikidele grupis pöörati võrdselt tähelepanu ning see vähendas ka koguduse pastori mõju grupivestluses, mis muidu võiks ehk liialt domineerida. Intervjuu kestis keskmiselt 1 tund ja 15 minutit.

Intervjuudest saadud andmed süstematiseeriti kogumise ajal ning see on mõjutanud ka järgmisi läbiviidud intervjuusid. Vahel on see kaasa toonud intervjuu jooksul suunavaid küsimusi, et täpsustada ühest grupist saadud infot teise koguduse kontekstis. Üldjoontes tundusid intervjuud minevat latusalt – osalejad vestlesid julgelt ning avatult ning sooviti ise tuua kasvu mõjutavaid tegureid esile.

Intervjuude tulemustena valmisid koguduste kohta kirjalikud kokkuvõtted, käsitledes intervjuus esinenud peamisi teemasid. Need saadeti vastanutele ülevaatamiseks ning vajadusel

täpsustamiseks. Kõik intervjuude üleskirjutused on lõputööle lisatud (vt lisa 3), seejuures on kõrvaldatud otseselt äratuntav info.

3.5 Intervjuude tulemused

Järgnev töö osa kirjeldab kõikide läbiviidud intervjuude käigus saadud tulemusi – mis laadi informatsiooni koguti ning millised tundusid olevat domineerivamad vastused. Poolstruktureeritud intervjuud – nagu ka kvalitatiivset uurimust üldiselt – iseloomustab paralleelne andmete kogumine ning analüüs (Õunapuu 2014, 172). Töö käigus täpsustub jooksvalt, milliseid andmeid ilmneb ja mida võiks edaspidi täpsemalt uurida või mida analüüsida. Seda lähenemist kasutati ka antud töö juures.

Intervjuude tulemustena valmisid kirjalikud lühikokkuvõtted, mille põhilisi teemasid on püütud allpool käsitleda. Oluline on meeles pidada, et kvalitatiivse uurimuse puhul andmete esitamisel ja tõlgendamisel on suhteliselt suur risk esitada andmeid liiga kallutatult kas uurija või uuritava seisukohast. Samuti tuleb silmas pidada grupi mõju, kus vestluse käigus inimeste enda lood muutuvad, mis mõjutab ka uurimistulemuste analüüsi (Barbour 2013, 319-320). Tõlgendamisel on uurija jaoks oluline säilitada kriitiline mõtlemine ja teatud skepsis saadud tulemuste suhtes.

Huvitaval kombel oli üsna suur hulk intervjuueeritavaid kogudusi ise imestunud, et nad näitasid kasvutrendi ning olid valimis. Sageli oli nende mälu järgi massilisem ristimine toimunud kas mitmeid aastaid tagasi või polnud enam ammu uusi liikmeid vastu võetud.

Järgnevatel lehtedel on toodud teemadekaupa peamised tähelepanekud ning märkused koos asjakohaste tsitaatidega iseloomustamaks kõikidest intervjuudest väljatoodud olulisemaid aspekte. Siinkohal on toodud vaid kirjeldavad andmed, neid on sünteesitud analüüsiosas. Lisaks kirjeldamisele on siinse osa eesmärk pakkuda ka koguduste eestvedajatele ideid ja inspiratsiooni edasisteks arengusammudeks. Lugemise hõlbustamiseks on andmed koondatud viide suuremasse ossa: asjaolud, mis on seotud tegevustega, inimestega, asukohaga, vaimulike aspektidega ning muud asjaolud.

3.5.1 Tegevustega seotud: evangeelsed tegevused

Intervjuudes küsiti näiteid evangeelsetest tegevustest. Pikemalt on kirjeldatud laste- ja noortetöö väärtust ning Alfa kursuse mõju. Allpool on toodud näiteid erinevatest täiendavatest tegevussuundadest, millega kogudus on oma organisatsioonist väljapoole silma paistnud.

Ühes koguduses leiti, et kaasaaitamine kogukonnas on väärtuslik, sest lisaks otsesele kasule loob selline tegevus lugusid väljapoole. Igasugune koostöö kogukonnaga loob uut väärtust ning teeb „kirikuläve madalamaks“.

Mitmed kogudused on kaardistanud olulised organisatsioonid oma kogukonnas, kellega koostööd tehakse. Töösuundadeks nimetati kohalikke koole, hooldekodusid, pansionaate, haiglaid, tööd suurte vähekindlustatud peredega jne. Viimasel juhul tekkis kogudusesisene arutelu, kui tööloõigu eestvedajad lahkusid – kas vajalik töösuund kogudusena üle võtta või oli see nende konkreetsete koguduse liikmete kutsumus.

Mitmes koguduses nimetati väliüritusi: kohaliku linna festivalil panustamine, avatud evangeelne teenistus koguduse õues, /ansambli nimi/ kontsertteenistused, tänavakohvikute organiseerimine, noorteõhtute korraldamine kohalikus avatud noortekeskuses, avatud aruteluõhtud välislektoritega kohalikus kultuurimajas, linnalaagrid, English camp jm.

Väljapoole suunatud tegevus võib ka olla kurnav, aga on enamasti siiski ära tasunud.

„Meie oma lapsed ei ole takistuseks lastetöö tegemisel, See on Jumalalt antud kutse teenida ... oluline aru saada, mis see on, mida ma oma ajaga teen“

Lisaks kirjeldati ka evangeeliumi jagamise meetodeid. Väikses kogukonnas käiakse kogudusena kõik külad läbi teadlikult, et luua kontakt. Giideoni seltsi organiseeritud Uusi Testamente jagatakse teadlikult, osana hea sõnumi jagamise strateegiast. Üks väike kogudus nimetas end automisjonärideks, sest enamik teenistustest osavõtjatest tuleb autodega kohale tuua. Kahes koguduses toodi välja põhimõte, et igal koguduse liikmel peaks olema 3-4 inimest, kellega ta teadlikult tegeleb ning kontakti hoiab. Samas toodi välja ka väljakutsed tänapäeva evangeliseerimises, mis vajab püsivamat tööd, kui vanasti.

3.5.2 Tegevustega seotud: laste- ja noortetöö

Pea kõik kogudused tõid väga selgelt välja laste- ja noortetöö olulisuse koguduse kasvul. Seejuures rõhutasid mitmed intervjueeritavad, et vajalik on tagada selle tööloigu järjepidevus. Kui intervjuerimishetkel oli laste- ja noortetöö keerulises staadiumis, siis toodi seda välja palveteemana ning jagati ka varasemaid lugusid, kuidas laste- või noortetöö on oluliselt mõjutanud koguduse kasvu.

Allpool on toodud mõned tegevused, milles laste- ja noortetöö küsitletud kogudustes väljendus:

- Noorteteenistus
- Fusion – eeevangeelne ettevõtmine, mille raames kutsutakse noori muusikat tegema; seda iseloomustab pikaajaline juhendamine, mentorlus ning lõpuks on üks muusikainstrument ka selge;
- Pühapäevakool, millest võtab osa pea 98% mittekristlikke lapsi; lapsed tuuakse koguduse liikmete poolt ise transpordiga kohale, pärast viiakse kodudesse tagasi;
- Kristlikku sõnumit levitav "Hea Sõnumi buss", kuhu kutsutakse lapsi mängima ja piiblilugusid lugema;
- POP-kohvik laupäeva hommikuti, kuhu tuleb meelsasti lapsi ka väljastpoolt;
- Kodugrupp noortele.
- Nädal „Lapse kingades“, sh ka unistuste tööpäev, kus pakutakse erinevaid töökogemusi;
- Isadepäev – lasketiir ja muu programm; teised organisatsioonid hakkasid linnas koguduse eeskuju järgima ning ka isadepäeva tähistama;

Oluliseks peeti noorte enda kaasamist, et tegevusi kavandaks ja viiks ellu noored ise. See võimaldab noorelt kohe oma andeid rakendada, aga annab ka võimaluse kaasa teenida, enne kui teeb otsuse saada ristitud või astuda koguduse liikmeks.

Üks keskmise suurusega kogudus kirjeldab: „Tunnetame, et oleme /noortetööga/ läbimurde ees; avastame maad; näiteks ei tea me, kas noored liituvad meie pühapäevaste kogunemistega või hakkavad neil eraldi kogunemised olema“.

Laste- ja noortetööd vaadati ühes suures koguduses süsteemina, mis tagaks, et tegevus oleks läbi mõeldud ja et oleks võimalus pakkuda kohti lastele, kus nad saavad kasvada, seejärel suunata Fusionisse ning sealt edasi kuhugi kodugruppi. Ka teises väiksemas koguduses vaadati noortetööd eraldi väärtusliku keskkonnana, kus inimesed tulevad noorteõhtute kaudu pöördumisotsusele ning

seejärel ristimisele. Kindlat raamistikku peeti oluliseks nii enda noortetöö korralduses kui ka võimaluses kasvatada oma koguduse seest juhtidele järelkasvu.

Tundub, et koguduses on märgatud ka eri sihtgruppe, näiteks on väikeses koguduses tehtud kolm aastat sihipäraselt tegevust 8-9-le poisile ja ühele tütarlapsel, sest see kontingent on parajasti koguduse liikmetega seotud.

„Oleme lastetööle suunatud kogudus; kui ei ole sellele suunatud, läheb kogu töö tühja“

Lastetöö puhul toodi raskustena välja ruumipuudust ning ka asjaolu, et lastetööd tehes on töötajad teenistustelt eemal (sageli on lastetöö teenistustega samal ajal). Lastetöö algusaegadel toodi välja vähest ettevalmistust, mil pidi palju leiutama.

Ühes koguduses toodi noorsootööd välja ka sel tasandil, millist mõju avaldab koguduse noorsootöö kogukonnale laiemalt. „Loodame, et kui kogukond noorsootööst räägib, peavad nad ka meile mõtlema“. Nii on kogudus kaasa aidanud jõulumaa ja/või ülestõusmispühade ettevõtmistes, mida kohalik omavalitsus on reklaaminud ning millest on osa võtnud 700-800 last ettevõtmise kohta. Ka teises, väiksemas kogukonnas toodi välja koguduse positiivset mõju noorsootööle ning kohaliku omavalitsuse toetust koguduse noortetöö ettevõtmistele just reklaami ja tutvustamisega seoses.

Noori peetakse kultuuri loojaks. Kui noored midagi ees teevad, näiteks tähistavad tähtpäevi, siis mõjub see ka teistele innustavalt. Noored räägivad rohkem oma muljeid, võrreldes vanema generatsiooniga.

Üks suurem kogudus tõi välja, et noored hindavad, kui nende vajadusi võetakse arvesse koguduse elu korraldamisel. Näiteks muudeti suviste jumalateenistuste aega, kuna noortelt tuli sellekohane tagasiside – see läks noortele korda, et tehti midagi nende jaoks. Teises koguduses kirjeldas pastor enda rolli noortetöö ja ülejäänud koguduse vahel – pastor oli justkui sillaks, kus ta andis teada, palju inimesi on noorteüritustel osalenud ning mille pärast peaks kogudus palvetama.

Seoses noortetööga ilmnis mitmes paigas ka küsimus seoses noorte rändamisega. Palju noori ei jää koguduse juurde, sest liigutakse teise linna õppima, sageli ka jäädakse sinna. Mitmed kogudused võtavad seda loomulikuna ning peavad oluliseks, et äraläinud noored jääksid kristlaseks ning leiaksid uues elukohas endale koguduse. Mõned noored tulevad ka pühapäeviti kodukogudusse tagasi, kuna ilmselt on oma koguduse leidmine keeruline. Kogudused leiavad, et tuleb pingutada selle nimel, et noored jääksid Jumala juurde. Üheks lahenduseks on kutsuda noorte juurde külalisi suurtest linnadest, et sinna minnes oleks juba tuttavad ja kogudused ootamas.

Väiksem kogudus kirjeldas, et noortetöö oli edukas, sest tuumik oli orienteeritud evangeeliumi jagamisele, kutsuti sõpru kaasa.

Noortetöö on sageli alanud kas välisest abist innustatuna või muusikast („meil on trummid – tulge, teeme bändi“).

3.5.3 Tegevustega seotud: Alfa kursus kui evangeelne meetod

Pea kõikides intervjuudes käsitleti Alfa kursuse olulisust uute inimeste kutsumisel kogudusse. Enamikes kogudustes oli Alfa kursust läbi viidud (sageli kaks korda aastas), isegi kui intervjuerimise hetkel seda ettevõtmist plaanis ei olnud. Vaid ühes koguduses tunnistati, et Alfa kursus ei ole nende puhul toiminud ning on võtnud enam ressursi kui kasu toonud.

Alfa kursust peeti teatud puhkudel oluliseks keskealiste inimesteni jõudmiseks, noorte puhul leiti teisi kanaleid. Üks pastor avaldab arvamust: „Keskealistele mõjub ühissöömaaja suhe.“

Samuti toodi positiivsena välja Alfa kursuse süsteemsust, sisukust ning väga häid kogudusesiseseid lektoreid.

„Alfa on kui toru, kust inimene läheb ühest otsast sisse, kui veel viitab horoskoobile jm, aga kui tegeleb Alfas teemaga, väljub teise inimesena.“

Mitmes koguduses tehti kursusele reklaami avalikes kanalites, kuigi kõige toimivamaks viisiks inimesi kursusele saada on siiski isiklikud kutsed.

Kursust nähti ka võimalusena kaasata uusi liikmeid oma koguduse tegevustesse – kursusel kasutatakse erinevaid meeskondi ja seda vaadatakse kui juhtimiskoolitust; ka värsked Alfa lõpetanud said järgmisel hooajal ise käed külge panna.

Alfa aitab tekitada ka laiemat sõprade ringi ning seejärel on julgem kogudusse tulla ja on suurem tõenäosus, et inimesed jäävad püsima.

Mõned kogudused tõid eraldi välja ka n-ö abielu-alfa, mis aitab adresseerida ühiskonnas kõnetavat teemat – abielu hoidmist. Eraldi toonitati, et evangeelse tegevusena on see hea teema, sest pööratakse tähelepanu sellele, millega inimesed niikuinii tegelevad.

3.5.4 Tegevustega seotud: väiksed, aga olulised sammud

Suurbritannia koguduste kasvu uuringus toodi pastorite intervjuude põhjal välja, et kogudused on teinud väikseid samme (ing.k *incremental steps*), mis on toonud suhteliselt suure muutuse koguduse kasvus. Samalaadseid näiteid uuriti ka Eesti koguduste seas, kuigi leiud ei olnud nii märkimisväärsed. Mõned näited:

- Kohalikus lehes on kogudust reklaamitud, aga pole suuri samme järgnenud, kuulutus vist ei tõmba tähelepanu, sest on koguduste rubriigis
- Vahel on mõeldud, et panna silt välja: “Jeesus elab” (et palju möödakäijaid näeks)
- Peale teenistust kohvilaud
- Noore pere koduost on mõjutanud: noored on nüüd seal kogu aeg
- Meile ei maksa midagi, et kirik on avatud (mitmes koguduses toodi välja seoses asukoha ning liikmete kaasamisega, et koguduse ruumidele on paljudel ligipääs ning et eriti noored kasutavad neid võimalusi maksimaalselt)
- Jäätisetootja andis tasuta külmkapi ja pakuti jäätist pärast teenistust
- Väliskülaliste esinemised puudutanud

Üks kogudus tõi vastupidise näite, kus väikseid samme on pigem nende poole tehtud: misjonär käis korra kogudusest läbi, aga tuli lõpuks terveks aastaks.

3.5.5 Tegevustega seotud: väljapoole teenimine, koguduse ühine pingutus

Mitmed küsitletud kogudused teenivad enda kogudusest väljas n-ö misjonipunktis, mis asub nende koguduse asukohast väljaspool. Mõnes misjonipunktis keskendutakse pigem noortetööle, mõnes on kohtumine paar korda kuus, aga tundub, et väljapoole oma kogudust teenimine on olulisel kohal.

Ühes koguduses toodi välja ka EEKBKL-i suvefestivali korraldamist kui koguduse teenimis- ja ühendamisvõimalust. Pastor kommenteeris: „See oli väga kurnav, aga ka väga liitev kogemus. Just hiljuti keegi koguduse liikmetest ütles, et aeg on uuesti korraldada.“

„Panustame väga palju väljapoole kogudust, anname palju ressursse ära, aga saame ka tagasi ja töötaja näeb väljaspool, et neil ka jamad :)“

3.5.6 Inimestega seotud: suhted, isiklike kontaktide hoidmise olulisus

Üks valdavamaid märksõnu, mida küsitletavad seoses koguduse kasvuga välja tõid, olid isiklikud suhted ja kontaktihoidmine. Mitmed kogudused tunnistasid, et heade kontaktide saavutamine võib aastaid aega võtta.

Kogudused leiavad, et evangeelsetele tegevustele on kõige mõjusam kutsuda isiklike kontaktide kaudu. Mõni kogudus oli väga uhke, et oma liikmed kutsuvad aktiivselt sündmustele, mõni ka jagas muutust, et oma inimesed on muutunud julgemaks, et oma sõpru kutsuda (nt Alfa kursusele).

Mitmes koguduses on eestvedajate poolt läbi räägitud ning oluliseks peetud, et hoitaks kontakti eemalejäänud koguduse liikmetega. Leitud on võimalus kõik eemalejäänud koguduse liikmed näiteks Facebooki kaudu üles otsida ja esitada personaalne kutse kas koguduse juubeliüritusele, suvelaagrisse või muule suuremale sündmusele. Väike kogudus kirjeldas, kuidas nad on kohalikus kogukonnas kõik ümberkaudsed leibkonnad läbi käinud. Toodi mitmeid näiteid, kuidas kontaktihoidmine hoidis koguduses. Kahes koguduses toodi eraldi välja, et nad julgustavad oma liikmeid aasta jooksul ühendust võtma 3-4 inimesega, keda kogudusse kutsuda. Koguduses on kõigi laste kohta nimelised palvekaardid. Samuti toodi näide, kuidas võeti ühendust pühapäevakooli vilistlastega – nendest tekkis register ja eraldi Facebook-kommuun, mille kaudu nüüd koguduse tegemistega kursis hoitakse.

Ka koguduse liikmete vahelised suhted on olulised koguduse kasvu puhul – oluline on vahel teretada, märgata üksteise vajadusi, aga ka ande, millega koguduses kaasa teenida. Ühes koguduses kerkis ka küsimus koguduse kasvu takistavatest teguritest (kuigi see ei olnud intervjuude fookuses), mispeale leiti, et koguduse liikmete vaheline pikaajaline tüli on kasvamist kindlasti negatiivselt mõjutanud. Teisalt on mitmed teised kogudused välja toonud enda ühtsust, oskust tülikäsimusi lahendada ning vältida konfliktide teket, mis on aidanud kogudusel kasvada.

„Jumal on niivõrd rikas, kõik erinevused mahuvad ära, Jumal lubab ka eriarvamusi; tuleb vältida kohtumõistmist.“

Üks väike kogudus selgitas, et nad on nii ühtehoidvad seepärast, et suur osa nende liikmetest on omavahel hõimlased ning palju läbikäimist toimub ka kogudusevälisel ajal. Üks suur linnakogudus selgitas, et lahknevuste vältimiseks on hea, kui suur osa töötajaid on üles kasvanud koguduse enda keskelt. Teine lisas, et koguduse kasvu on mõjutanud asjaolu, et pastor on elanud kohapeal, mistõttu on tekkinud isiklikud suhted.

Mõnel pool toodi eraldi välja ühtsuse vajalikkust koguduses ka vaimulikus plaanis. Nii oli väike maakogudus väga uhke, et kui midagi tehakse, siis on kogu kogudus tervikuna kaasas, kasvõi taustajõuna palves.

3.5.7 Inimestega seotud: juhid ja kaastöölised

Peaaegu igast intervjuust ilmnes, et koguduse eestvedajad teevad oma tööd hoolikalt ja hästi, kuigi mõningateks töövaldkondadeks ei ole lihtne vastutajaid leida. Huvitaval kombel oli nii suurte kui väikeste koguduste juures meeskonna suurus vahemikus 10-20, kellega tehakse olulisemaid otsuseid, väiksemates kogudustes viiakse selles grupis ka tegevusi ellu. Suur osa meeskondadest töötab vabatahtlikel alustel.

Kaastööliste puhul tuleb tähelepanu pöörata töökoormusele koguduses. Ühes koguduses on kokku lepitud, et koguduse heaks võib küsida üht pühapäeva ning ühte korda nädalas veel, nt palvegruppi.

„Kaastöötajatel on reede õhtu ja laupäev; jääb jälg järele, kui liigselt koormata; kui töötajalt võtad ära laupäeva, mõjutab kohe, on väsinum, saab vähem perele pühenduda.“

Seoses kaastöötajate, sh ka eestvedajate vähesusega, toodi välja rida valdkondi, kuhu on raske inimesi leida: Alfa kursuse väljasõit, noortejuht, noortetööga teenimine väljaspool kogudust, kodugruppide eestvedajad, kes julgeks võtta vaimulikku vastutust. Ühe koguduse puhul toodi välja vajadus leida järeltulev pastor. Ning üks suurem kogudus kommenteeris, et kogu eestvedajate tegutsemine on meeskondlik – kui vahetada välja kasvõi üks juht, siis ei mõjuta see tiimi toimimist.

Paar kogudust tõid välja juhtide leidmise küsimuse – sageli tuleb lihtsalt inimene määrata, isegi kui ta ei ole väga tugev juht, muidu „jookseb kari laiali“. Peab leppima nende inimestega, kes on koguduses olemas ning tuleb mõista, et sellest piisab. Ühe väikese koguduse taaselustamisaegadel meenutati, et „inimesi tuli veel abiks, sest lugesid Teekäijat, kus ma olin öelnud, et siin odavad korterid“.

„...oli alguses vaja raamatupidajat, aga Jumal vastas üle palvete ja saatis lisaks raamatupidajale jutlustaja, koristaja ning lastetöö tegija.“

Kaastöötajate koolitust ei toodud välja väga sihipäraselt, aga mõni kogudus meenutas oma algusaegu, kus näiteks pastoril puudus erialane ettevalmistus noortetööks. Leiti, et Jumal on kasvatamas ka uusi juhte, kes on koguduse sees üles kasvanud.

Samas toodi välja, et kui meeskond on hea, paistab see ka väljapoole ning loob evangeelseid võimalusi.

Juhtide koolitusena toodi koguduste vanema mudelit – nii saab juhtimiskogemust ja jutlustamiskogemust, ei ole juhikultust. Üks pastor selgitas seda nii: „Olen veendunud, et kui mind enam päevapealt pole, jätkab kogudus siiski elujõuliselt“. Koguduse otsused tehakse konsensusega või oodatakse, kuni tekib selgus.

Mitmed pastorid kirjeldavad enda rolli kui pastoraalset karjase rolli eestvedajate rühma üle või kui ülevaataja rolli. Ühes koguduses toodi välja, et pastori funktsioon on veidi uusi liikmeid n-ö jälitada, et nad oleks kogudusse kaasatud.

3.5.8 Inimestega seotud: ristitavate hoidmine koguduses

Koguduste käest küsiti, kuidas nad hoiavad ristituid – vastseid koguduse liikmeid – enda koguduse juures. Üldjoontes võib öelda, et ristitavatega püütakse hoida suhteid, pakutakse kohest teenimisvõimalust ja/või pakutakse vaimulikku kasvukeskkonda. Mitmel pool ka tunnistati väljakutseid sellega seoses.

Teenimisvõimalustena pakuti mõnes koguduses Alfa läbimisel kohe ülesandeid järgmise kursuse korraldamisel. Ühes koguduses oldi väga uhke oma kirikulõunate üle – need on pärast igat pühapäevast teenistust, kolmekäigulised, väga kõrgel tasemel, kuhu on kaasatud nii koguduse liikmed kui ka mõned professionaalid, kes kogudusse ei kuulu, aga on valmis kaasa teenima. Mõnel puhul arvati, et noorte sekka on kaasamine lihtsam, kesk- ning vanemaealised koguduse eluga nii kiiresti ei haaku ning on oht jääda passiivseks.

Pakuti teadlikult piibliõpetusvõimalust – kui pühapäevateenistused on pigem väljapoole, siis värsked koguduse liikmed peavad kasvama vaimulikult ning neile tuleb pakkuda kasvuvõimalusi mujal, nt piiblitunnis, kodugruppides või palvegruppis (peab õppima palvetama, ka häälega). Osalt ka tunnistati, et töötajate puudusel ongi jäänud uute liikmete hoidmine soiku ning kurb on see, et liikmed, kes said paar aastat tagasi ristitud, enam koguduse kooskäimistel ei viibi. Üks kogudus nägi Beeta kursuse potentsiaali pärast Alfa toimumist, aga töötajate puudusel on sedagi raske teostada. Metoodiliselt hinnati kõrgelt mentorluseideed, kuid keegi kogudustest seda oma praktikas välja ei toonud.

Koguduse liikmed – nii uued kui vanad – peaksid ka üksteisest rohkem teadma, seetõttu jagati ühes koguduses igal pühapäeval oma tunnistust pöördumisest. Mõnel puhul pakuti ka kooris osalemist. Kodugrupid toodi välja ühe lahendusena, kus inimestel on võimalus koos käia. Vaid üks kogudus tunnistas, et nende puhul kodugrupid pigem ei toimi ning nad keskenduvad rohkem meeste- ja naistetööle.

See teema tuli esile ka noorte puhul, kes rändavad linnast välja (teema käsitletud osas 2 - „Laste- ja noortetöö“).

Ühes koguduses toodi koguduse liikmete kaasamise näitena koguduse infotundi, kus võimaldati keskkond, et liikmed saavad jagada oma nägemust koguduse arengute suhtes.

3.5.9 Inimestega seotud: koostöö ususõbralike inimestega/kontakt

Mitmes koguduse töövaldkonnas toodi välja, et inimesed, kes aitavad kaasa, ei ole koguduse liikmed ega ka kristlased. Ühel juhul toodi välja, et koguduse pakutavad tingimused on nii head, et inimesed soovivad oma andeid praktiliselt rakendada.

Teisalt toodi välja ka ususõbralike inimeste toetust evangeelse töö tegemisel. Nii on tehtud koostööd kohalike noortekeskustega või hooldekodudega, samuti on kohalik omavalitsus toetanud erinevaid koguduse tehtavaid ettevõtmisi.

3.5.10 Vaimulikud asjaolud: üldised aspektid

Mitmes koguduses toodi koguduse kasvu mõjutavate teguritena välja vaimulikud aspektid. Kasv ei toimu nende inimlike pingutuste tõttu, vaid Jumal on õnnistanud ja oma armust saatnud inimesi, nii töötegijaid kui uusi liikmeid.

Mitmes koguduses oli prioriteediks pigem koguduse vaimulik, mitte numbriline kasvamine. Tugineti Jeesuse misjonikäsule minna ja kuulutada. Samuti tõsteti esile kogukondlikkust ning seda, et kõige enam aitab kasvada Jumala armastus. Tunnistati ka vaimulikku võitlust: kui kogudus hakkas kasvama, tekkis kohe ka tüliküsimusi, mida tuli seejärel targalt lahendada ning palves kanda.

Jumala Sõna kuulutus peab olema selge ning kompromissitu: kogudusena minnakse maailma, et kogukonnaga koos tegutseda, aga peab tõe sõnaga minema. Suur linnakogudus on veendunud, et nende kasvu on mõjutanud heal vaimulikul tasemel koguduse juhtimine ning et vaimulikes küsimustes ei tehta järeleandmisi.

„11 aastat tagasi palusime evangeeliumi levimise pärast ja palusime, et oleks väljundeid.“

Kogudus kasvab füüsiliselt ning numbriliselt, kui tolereerib nähtavaid patte, aga ei kasva vaimulikult. Teisalt täiendati, et koguduse terve õhkkond on lasknud Jumala vaimul vabalt tegutseda.

Mitme koguduse kasvu arutelus toodi välja prohvetearinguid ning ilmutusi, näiteks: „Jumal on meid kõnetanud kolm korda: vajalik põlvkondadeülene teenimine, ülistus tõsta kõige tähtsamaks osaks teenistusest ning teenida noori“.

3.5.11 Vaimulikud asjaolud: palve roll

Nagu varem kirjeldatud, oli intervjuust osavõtjatel ülesandeks kõigepealt välja tuua omalt poolt teemad, mis nende arvates on nende koguduse kasvu mõjutanud. Tundus, et kogudused jagunesid nendes vastustes kaheks: kogudused, kes mainisid palvet peaaegu esimesena, ning kogudused, kes seda käsitlesid alles lisaküsimuse peale.

Kogudustes toodi korduvalt välja palve rolli koguduse kasvul, näiteks:

- Ilma palveta ei juhtu midagi
- Niikaua kui on inimesed, kes teevad usupalveid, on võimalik edasi liikuda
- Palve mõjutab seda, mida kogudus teeb, annab hingamise
- Eri eagruppides on valmisolek palvetada

Üks pastor kirjeldab enda kogudusse tuleku algust:

“Kui 2006. aastal tulin, küsis üks koguduse liige minu käest: pingid on tühjad, mida teha? Mina vastasin: tuleb palvetada. Seejärel toimusid evangeelsed õhtud 3 õhtut järjest, eestpalvele tuli üle kümne inimese.“

Kirjeldati ka palvevorme koguduse elus, nimetati palvegruppe (sealhulgas eraldi palvet meestele ja naistele) ning Healing room'i meetodit. Ühes koguduses toimus palve- ja piibliteenistus kord

kuus. Vältimaks olukorda, et palveosadus muutuks „pensionäride kooskäimiseks“, tehti ühes koguduses juhatuse tasandil strateegilised otsused: juhid peaksid palveteenistusel kohal käima, see ei ole alternatiiv, vaid vajalik võimalus; samal nädalal jääb meeste- ja naistetöö ära. Ja palvele kutsuti ka lähedalasuvat teist kristlikku organisatsiooni.

Oluliseks peeti pastori eeskuju palvemeelsuses ning tunti ära, et koguduse võitlusperioodidel on palvel olnud eriline väärtus. Samuti toodi välja osadusgruppide rolli tähtsust, sest inimesed õpivad seal palvetama.

Palvetatakse oma piirkonna inimeste pärast, samuti sõprade eest. Toodi näide, kus naisteosaduses palvetatakse kõikide koguduse nimekirjas olevate inimeste pärast.

3.5.12 Vaimulikud asjaolud: jumalateenistuse vorm

Intervjuu käigus uuriti koguduses iseloomulike jumalateenistuste kohta: mis seda iseloomustab, kuidas see on omavahel läbi räägitud, kuidas kirjeldada muusikalist ning õpetuslikku osa.

Üldjoontes võib välja tuua kaks ühist joont: peaaegu kõik küsitletavad kommenteerisid, et nad on jumalateenistuste läbiviimisel väga vabad (ka vaimulikus mõttes) ning kaasavad võimalikult palju koguduse liikmeid.

Näited liikmete kaasamisest jumalateenistustel:

- Me ei karda uusi inimesi hõivata, ka jutlustamisel
- Meie eripära teenistustel, et on vaba tunnistuste osa; vahel on nii palju tunnistusi, et jutlus peab olema seetõttu lühem; aga me pole ka ajapiirides kinni;
- Igaüks teeb lastejutluse osa (mitte ainult pühapäevakooli õpetajad);
- Kõik saavad jagada oma tunnistust (ujedamaid intervjuueeritakse näiteks) või päästmislugu
- (järgitava piibliplaani) kolme kirjakohta loevad ette kõik koguduse liikmed (ühes koguduses loevad ka lapsed) ning viimane lugeja teeb palve. See ei ole pastori vastutus, vaid üks koguduse liige peab exceli-tabelis järge, et kõik loeksid; pastor vahel julgustab, et inimesed seda võimalust kasutaksid.

Väga mitmed kogudused kirjeldavad enda teenistuste vormi juures, et nad arvestavad juhusliku sisseastujaga – mida tema teenistusest aru saaks. Vahel on see ka takistuseks, kui teenistused on nii erinevad, see võib jätta vale mulje. Vaid ühel uuritud kogudusel on pühapäeval kaks teenistust,

seejuures on need täiesti eriilmelised – õhtune on lihtsam ning pakub muuhulgas võimalust töötajaid kasvatada. Aga õhtune teenistus on end seepärast õigustanud, et sinna tuleb eriilmelisi inimesi ning pakub koguduse liikmetele valikuvõimalust.

Kuna uuritavad kogudused olid traditsioonilist laadi ning tegutsenud üle 20ne aasta, on omaette huvitav teema muusikaline osa. Muusikat peetakse oluliseks elemendiks, sest aitab teenistust terviklikult üles ehitada. Paljudes jumalateenistustes kombineeritakse muusikalises osas lauluraamatu „Vaimulikud laulud“ laule kaasaegsematega, kusjuures mõlemat käsitletakse ülistuse osana.

„Vaja ka pruuni lauliku laule, vanem generatsioon vajab seda.“

„Ülistust vaja targasti kujundada, kaasates ka pruuni laulikut.“

Seejuures toodi mitmel puhul välja muusikaliste vormide ja koosseisude rikkust. Seda peeti eraldi õnnistuseks, kui näiteks väikeses koguduses on mitu erinevat koosseisu muusikalisi gruppe, kes valmis ülistusega teenima.

Jutluste kohta kommenteerides oldi palju eripalgelisemad. Toodi välja Piibli ühislugemist (nt ettenähtud plaani järgi), laia valikut jutlustajaid (sh ka nais- ja külalisjutlustajaid), vahel temaatilisi jutlusi, vahel pastori ettevalmistatud jutluste teemasid. Ühes vestluses ilmnes, et jutlus ei ole teenistuse kulminatsiooniks, vaid rõhk on ülistusel ja palvel. Teise vestluses märgiti, et vahel on nende teenistustel kaks jutlust või sõnalist osa.

Suuremates kirikutes tundus olevat jumalateenistuste kontseptsioon konkreetsem, kus tegutseb eraldi kontseptsioonitiim või kus on pühadeteenistusel eraldi väga lai meeskond.

„Usume, et inimene mõtestab ennast koguduse osana läbi jumalateenistuse.“

„Vahel tulen teenistusele ja mõtlen, mida seekord on /pastor/ välja mõelnud.“

„Järeldan, et kui pole rahvas aasta jooksul kokku kuivanud, siis sobib see stiil.“

Ühes koguduses toimus kaks pühapäevast teenistust – üks hommikupoolikul suurem, teine õhtul tagasihoidlikum (nt a capella laulud), aga pärastlõunane pakub võimaluse tulla ootamatutel inimestel.

Lisaks pühapäevastele teenistustele toodi välja veel teenistuste erivorme, nagu nt eraldi noorteteenistus (või mure, kuidas noori enam kaasata), ülenädalane teenistus nädala sees, suvel õhtused teenistused.

Suures koguduses toodi välja, et teenistusel on tähtis osa ka infol – liikmetele antakse tagasisidet, millega koguduses tegeldakse.

Paaril korral kirjeldati ka muutuste toomist jumalateenistuse vormi, kus on vaja kannatlikkust ning avatust. Kui ühes koguduses toodi sisse kaasaegsed laulud, anti liikmetele vabadus kas tõusta püsti või istuda.

3.5.13 Asukoht

Kõigil kogudustel paluti hinnata, kuidas nende hoone asukoht intervjuueeritavate arvates mõjutab koguduse kasvu. Enamasti nägid kogudused oma asukohas – ja osad ka sellega seoses oma hoones – suurt potentsiaali ning olulist koguduse kasvutegurit.

- Hiiglaslik potentsiaal, sest siit käib igapäevaselt tuhat inimest mööda;
- Asukoht hea, aga hoonet pole; uus projekt olemas, aga see on tekitanud ka lisapingeid;

Väike maakogudus hindab oma asukohta seepärast heaks, et on suure tee lähedal, kus pole talvel muret lumekoristusega. Asukohavahtetus on päevakorras olnud ning üheks argumendiks on paremad võimalused Alfa kursuse läbiviimiseks.

Suur linnakogudus hindab oma asukohta heaks, sest asub keset linna, kohalejõudmine ei ole ohtlik (lastele mõeldes) ning mitmed avatud üritused on tee kogudusse lahti teinud.

Ajalooliselt on linn tulnud pigem vana ja väikese koguduse poole ning koguduse tegevused on muutunud seetõttu nähtavamaks nt kõrvalasuvate suurte majade elanikele.

Üks linnakogudus kiidab oma asukohta, et on peatänava ääres. Samas tuleb arvestada, et pooled aktiivsetest koguduse liikmetest elavad maal, sest neil endal piirkondades enam kogudust pole. Teine linnakogudus jagab, et kuigi asuvad keset konkreetset linnaosa, on nad üsna vähenähtavad ning väga palju linnas neist ei teata. Ometi, kuigi neist ei ole palju teada, on eestvedajad veendunud, et see sobib Eesti tagasihoidliku inimese loomusega, kes ei reklaami avalikult oma kirikus käimist.

Asukohaga seoses kerkis esile ka hoone olemasolu ja arengud. Mitmel pool toodi välja ruumikitsikust. Ühes koguduses toodi positiivsena välja maja juures asuvat aeda, mis pakub erinevaid tegevusvõimalusi. Ühes koguduses oli ametlik otsus juhatuse poolt, et võib leida uue hoone, aga inimressursi puudusel on see idee alles teostamisel. Üks suur linnakogudus tõi uue hoone ehituse väga suureks plussiks koguduse kasvul – see tõi täiesti uue hingamise ning võimaldas mitmes töölõigus edasi arendada, eriti noortele oli see väga kasulik. Väike maakogudus kirjeldab, kuidas nende jaoks on pidev hoone renoveerimine olnud ka koguduse liikmeid liitev ühistegevus ning pakkunud ka võimalust kaasata oma ala professionaale evangeelses mõttes. Mitmel pool toonitati hoonele hõlpsat ligipääsu: koguduse liikmed teavad, kust saada kogudusehoone võtmed ning on igal ajal teretulnud erinevateks tegevusteks maja kasutama.

3.5.14 Muud asjaolud

Allpool on toodud välja ülejäänud informatsioon, mis ei liigitu nii selgelt ühe või teise kategooria alla, kuid on huvipakkuvad asjaolud, mis tulid mitmes intervjuus esile. Üherealiste kommentaaridena võib välja tuua kolm väidet: (1) oluliseks põhimõtteks on kõigepealt julgustada inimesi, siis tulevad finantsressursid; (2) andidepõhine tegutsemine on tähtis, kus lähtutakse kaastööliste oskustest ja kutsumusest; ning (3) tähtis on järjekindlus olulistes töövormides.

Väline mõjutegur, väline abi. Mitmed kogudused on välja toonud organisatsioonivälist abi, kellega koos mingit töölõiku alustati või kust koguduse kasv intervjueritavate arvates alguse sai. Välise mõjutegurina toodi välja erinevaid misjonäre, aga ka nt Lootuse festivali mõju ning erinevaid organisatsioone ja misjonaalseid ettevõtmisi (KOMA, English camp jm). Mitmel puhul toodi eraldi välja, et välisest abist oli kasu just noortetöö käivitamisel.

Muutuste juhtimine. Intervjuudes tuli välja muudatuste teema – mingis arenguetapis oli vaja tuua muutust näiteks uute töölõikude alustamisel, teenistustel muusikalise osa muutusel vm. Hinnati kõrgelt kaasavat juhtimist, kus selgitatakse inimestele põhjalikult muutuste vajalikkust ja püütakse „koos edasi minna“. Ühes konservatiivses koguduses toodi välja grupp, kes ei taha muutusi ning leiab igale ideele vastupõhjendusi.

„Me kogudus on Jumala arm ja heldus – reaalselt oleks pidanud see kogudus välja surema; kui tulime, oli siin matusemeeleolu: 12 vana õde ... lootusetus. Võib-olla see inspireeriski“

Muutuste juhtimisel on oluline lubada eriarvamusi ning inimesed ära kuulata. Tehakse ka konsensuslikke otsuseid või kui ei ole selgust, siis oodatakse.

Julgus proovida erinevate tegevustega. Mitmes koguduses on proovitud erinevaid tegevusi, kuidas näiteks kogukonda panustada või paremini evangeeliumi jagada. On proovitud toiduabi korraldamisega, käivitatud Alfa või kodugrupid, mis paraku tööle ei hakanud. Suur kogudus tunnistab, et neil ei ole olnud täiuslikku plaani kasvuks, vaid on proovitud väga palju erinevaid tegevusi ning kus nähakse edukust, seda proovitakse veel kord.

Keskkonna loomine. Paar vestlust tõi esile, et kogudused on panustanud keskkonna loomisse, et inimesed sooviksid seal olla ning koguduse tegemistele kaasa aidata. Nii on ühes suures linnakoguduses väga korralikult panustatud tehnikasse, et muusikud saaksid oma tööd teha kvaliteetselt, teises on jällegi olemas korralik köök, kus ka professionaalid on oma tööd nautinud. Sarnaselt kirjeldati mitmel pool ka pastori ülesannet eelkõige keskkonna loojana.

Erineva taustaga inimesed. Mitmes vestluses tuli välja, et eestvedajate seas on väga erineva usulise taustaga inimesi: näiteks tulid kogudusse nelipühilased ja hakkasid aktiivsemalt palvetama evangeeliumi levimise pärast. Ühes koguduses toodi koguduse liikmeskonna erinevad mõjud välja lahkarvamuste lahendamisel: kogudusse kuulub elu sõna, nelipühi ja baptisti taustaga inimesi. Teises koguduses toodi välja, et kusagil mujal organisatsioonis pole nii kirjut seltskonda kui kirikus.

Väljakutsed kultuurilises keskkonnas. Väike maakogudus on väga kindel vajalikkuses järgida konservatiivset joont, jagada Jumala Sõna ning mitte seguneda kohaliku kultuuriga. Teine kogudus toob välja oma ainulaadse positsiooni – ainus suur kogudus linnas.

Annetus on olnud vabatahtlik – seepeale korjandus kasvas 300%; 1 kord kuus õnnistatakse; finantsid aitavad kasvada.

Kodugrupid. Mõned kogudused tunnistavad, et kodugruppide käigus hoidmine on vaevaline eestvedajate puuduse tõttu. Samuti pole need mitmes koguduses toiminud. Aga mitmel pool on toodud välja ka selle vajalikkust, hoolimata selle koordineerimise koormusest: et koguduse liikmed saaksid omavahel mitteformaalselt suhelda ning et noored koguduse liikmed võiksid vaimulikult kasvada ja õppida palvetama (kolm põhimõtet suures koguduses: pole kindlat kava, aga peab olema osalejate mõttes kohane palve, kohane vaimulik mõte ja *fun*).

Avatud meelelaad. Kogudust iseloomustab avatus, avatud meelelaad, turvaline keskkond ning et erinevates töövaldkondades on antud vabad käed. Igaüks on siiralt teretulnud, samuti pole survet ega rangeid ootusi (võib tulla ja lihtsalt vaadelda teenistusi pikka aega). Jagati veendumust, et Jumal sallib eriarvamusi rohkem, kui me oskame inimlikult mõista. Antakse vabalt ka väljapoole oma kogudust, antakse inimesi ära, panustatakse jüngerlusse. Ning on põhimõte inimeste vastuvõtmisel: meile sobivad kõik, kes sobivad Kristusele.

Päränd. Mitu kogudust tõi välja pärandi olulisust – olulisena nähti koguduse pikaajalist tegutsemist, „sügaval asuvaid juuri“ ja seda, et koguduses on põlvkondade kaupa järjepidevalt teenitud; kusjuures see ei näita traditsioonidesse kinnijäämist, vaid järjepidevust. Pastor kirjeldab: „Meie juur on hästi kaugel; kui juur on sügaval, saab võra paisuda.“

Üldiselt kirjeldas kõiki läbiviidud vestlusi väga konstruktiivne õhkkond. Vestlustest osalejad olid optimistlikud ja positiivsed, isegi kui mingid töövaldkonnad olid hetkel madalseisus. Ilmselt seegi võib kirjeldada

4. ANALÜÜS

Koguduse kasv on olnud oluline teema ning kirikute huviorbiidis eri konfessioonides. Käesoleva uurimistöö ülesandeks oli vaadelda koguduste kasvutegureid ning selgitada, millised on olnud Eesti kasvavaid kogudusi (EEKBKL-i liikmed, kes on tegutsenud 20 aastat ning viimase 10 aasta jooksul ristunud) mõjutanud asjaolud.

Allpool on analüüsitud intervjuude käigus kogutud andmeid ning esitatud Wagneri ja McGavrani pakutud struktuuri järgi kolmes osas: kontekstuaalsed, institutsionaalsed ning vaimulikud tegurid.

4.1 Mida kogudus saab ise kasvamiseks teha?

Institutsionaalsete tegurite alla loetakse tegevusi, mida kogudus saab ise ette võtta või oma tegevuste osas otsustada. Antud osa analüüsis on kõige mahukam, sest kannab ka kõige enam lõputöö eesmärki ning pakub kogudustele konkreetseid soovitusi kasvu soodustamiseks.

4.1.1 *Suhete hoidmine ning isiklike kontaktide loomine*

Olemasolevate koguduse liikmete kui ka võimalike uute liikmete haaramine saab alguse toetavatest ning positiivsetest suhetest. Nii suurtes kui väikestes kogudustes maal ja linnas tunnistati, et uued inimesed tulevad kogudusse isiklike kutsete kaudu ning et olemasolevad liikmed jäävad kogudusse, kui suhteid hoida. Suhete hoidmine tähendab nii sõbralikkust, vajaduste märkamist ja neile vastamist kui ka kaasateenimisvõimaluse pakkumist vastavalt liikmete andidele.

Sõbraliku suhtumise olulisust toetab ka Rainer (Kindle-versiooni märgid 3602-3604), uurides kogudusi, mis on kirikukaugetele atraktiivsemad. Seejuures õhutab Rainer, et koguduse eestvedajad peaksid liikmetele sõbralikkust meelde tuletama. Sellekohast näidet võib tuua ka Eesti koguduste kontekstis, kus liikmeid julgustatakse suhteid looma 3-4 inimesega aastas, kes tuleks kogudusse.

Tuleb arvestada, et suhete loomine ja hoidmine on ressursimahukas – see võib võtta aega, näiteks kui eemalejäänud koguduse liikmeid ükshaaval Facebooki kaudu üles otsida. Samas, kui juba kontakt loodud, võib leitud kontaktid ühtseks andmebaasiks koondada ning edaspidi on võimalik kogudust puudutavat infot hõlpsamini saata.

Suhete hoidmine on oluline ka koguduste liikmete vahel. See aitab hoida paremini lahendada erimeelsusi koguduse sees ning soodustada rahumeelset õhkkonda. Eesti kontekstis väärib siinkohal tähelepanu uuring, mis käsitleb kogudusega liitumise põhjuseid. Nimelt on Kilemit (2016) leidnud, et Eesti inimesed liituvad kogudusega, kui seal on soojad inimestevahelised suhted. Eriti tundub see kehtivat noorte puhul, kes tulevad kogudusse kristlasest sõbra, hea tuttava, lähedase või eeskuju mõjul.

Selle sõnumi toetuseks sobib tuua välja ka näide ühest kogudusest, kus vestlus läks võimalikele takistavatele teguritele ning kus viidati pikaajalisele tüliküsimusele koguduse liikmete vahel. Seda toetab ka Eesti uuring, kus fookusintervjuu käigus selgusid põhjused, miks inimesed kirikutega ei liitu või sealt lahkuvad ning põhjuseks toodi inimestevahelised kehvad suhted või kauem koguduses olnute tõrjuv hoiak uute liitujate suhtes (Kask 2016, 115). See iseloomustab üsna hästi põhimõtet, et inimesi – nii uusi liikmeid kui juba vanemaid olijaid – tuleb teadlikult hoida.

Lisaks nimetati mitmes vestluses, et koguduse töösse on kaasatud ususõbralikud inimesed – nad ei ole isiklikku pöördumisotsust teinud, kuid aitavad kaasa koguduse teenimistöös oma professionaalsete oskustega või on koguduse soovitajaks oma töövaldkonnas.

Kokkuvõtlikult võib siin veel tuua Paasi järelduse koguduse kasvu kohta (Paas 2017, 14): kogudus kasvab, kui ta suudab kaasata uusi inimesi ning hoida olemasolevaid liikmeid, seejuures on pastoraalne toetus, hea teoloogia ning kogukondliku tunde tekitamine sama olulised kui evangelism või atraktiivse ülistuse tegemine. Kuigi üks uuritavatest kogudustest selle lähenemisega ei nõustunud, kirjeldasid pea kõikide koguduste vastused edukaid lähenemisi, kuidas nad hoiavad ja loovad suhteid nii uute kui juba kogenud liikmetega.

4.1.2 Uute inimeste, sh noorte kohene kaasamine

Uurimuse käigus küsiti vastselt ristitute kohta – kuidas värskeid koguduse liikmeid koguduse juures hoitakse. Lisaks uute inimestega suhete loomisele ning hoidmisele on vajalik uutele koguduste liikmetele leida jõukohane ning meeltemööda rakendus – see on kõige levinum viis hoida koguduse liikmeid enda juures, neid toetada ning see toetab pikemas perspektiivis ka koguduse kasvamist. Kogudustes on mitmeid erilaadseid kaasateenimisvõimalusi, mida inimestele pakutakse, lisaks koguduse liikmetele hõivatakse vahel ka pöördumata koguduse liikmed, n-ö ususõbralikud inimesed, kes soovivad erinevatel põhjustel kaasa aidata.

Inimeste kaasamise olulisust kinnitab ka Rainer (Kindle märgid 3631-3634), kellele kirikukauged selgitasid korduvalt, et inimestele meeldib end kirikutöös rakendada ning veelgi enam, nende eeskuju on nakkav ka teiste koguduse liikmete seas. Samalaadsed järeldused tegid ka Christerson ja Flory, kes uurisid põhjalikumalt karismaatilisi liidreid. Kuigi karismaatilised liidrid ei ole otseselt seotud traditsiooniliste kogudustega, on uuringu autorid veendunud, et kuna antud liikumine on näidanud kasvutrende ning kasvavat populaarsust, peavad ka tänapäeva traditsioonilised kogudused nende trendidega arvestama, mida karismaatikud välja pakuvad. Nad väidavad, et inimestele ei ole enam meeltnööda passiivselt järgida, vaid inimesed soovivad ise võtta eestvedaja-rolle, samuti osaleda aktiivselt vaimulikus tegevuses (Christerson ja Flory 2017, 89). Nii peaks ka Eesti kogudused põhjalikumalt teenimisvõimalused läbi mõtlema ning uusi liikmeid kaasa kutsuma ning rohkem ülesandeid usaldama.

Kaasamise tähtsus kehtib eriti noorte puhul. Seejuures on mitmed Eesti kogudused pigem muretunud, et noorte puhul on sobiva rolli leidmine lihtsam. Saksa uuring (Dziewas et al, 2017) soovib leida noortele viise, kuidas kaasata ka koguduse üldtegevustesse, nt kutsuda juhatuse koosolekutele ja pakkuda ka vanematele koguduse liikmetele noortega seoses tähenduslikku rolli, nt olla mentoriks, nõuandjaks jne. Sidususe tõstmine koguduse liikmete erinevate generatsioonide vahel on kindlasti suure potentsiaaliga mõte.

Seejuures toovad Christerson ja Flory (2017, 102) esile, et noortele meeldiks olla ka vaimulike tegevuste eesliinil – levitada aktiivselt evangeeliumi, tervendada inimesi, olla tunnustähtede tunnistajaks. Seda tendentsi Eesti koguduste igapäevaelu ei kinnitanud, küll aga toodi näiteid, kus mõne koguduse juures olid noortegrupid aktiivsemad oma tuttavaid noorteüritustele kutsuma – nii tundus see olevat pigem ühekordne näide, kui põlvkondadevaheline erinevus.

4.1.3 Alfa kursuse tark kasutamine

Tundub, et järjepidev Alfa kursuse rakendamine koguduse ellu on kaasa toonud koguduse kasvu ja pakkunud ka koguduse liikmetele võimalusi teenimiseks ning vaimulikuks kasvuks. Enamasti on Alfa kursusi korraldatud üks kord aastas, mõnel korral kaks. Vaid mõnel üksikul juhul leiti, et Alfa kursus ei ole kõige otstarbekam töösuund evangeeliumi jagamiseks.

Kurg (2010, 282-283) kirjeldab, et Alfa kursus levis Eestis 1999. aastal, kui ilmus raamat Gumbeli "Elu küsimused" koos juhenditega. Üks kursus koosneb 15 teemast, kohtumise tüüpvorm koosneb

õhtusöögist, ettekandest ning vestlusest väikegruppides. Alfa toimib kohaliku koguduse abil, kus koguduse liikmed teenindavad kursuslasi. Alfa meetodi edukus on ilmselt selles, et kesksel kohal on osaduskogemuse loomine. Uute teadmiste vastuvõtmisel on oluline õige konteksti leidmine ning soodsa keskkonna tajumine. Ühised söömised lisaks vestlustele ja loengutele loovad atmosfääri, kus inimene väljastpoolt kirikut saab olla „ajutiselt“ kiriku juurde kuuluv; tema suhtes ei väljendata ootusi kirikusse liitumise ega ka isiklike usuliste väljenduste osas, ometi avatakse talle vahetu ligipääs kristlikule osadusele. Peaaegu sõna-sõnalt nõustuvad temaga mitmed uuritud Eesti koguduste pastorid, kirjeldades Alfa mõju uutele inimestele.

4.1.4 Kodugrupid – poolt ja vastu

Väikegrupid (vahel ka osadus- või kodugrupid) pakuvad mitmes koguduses tähenduslikku võimalust koguduse liikmete kooskäimiseks, arendavad koguduse liikmeid vaimulikult ning õpetavad palvetama. Sellega nõustub ka Rainer (Kindle versiooni märgid 3563-3564), et oluline on tõhus ja läbimõeldud väikegruppide strateegia, mis pakuks kirikukaugetele nii sügavat piibliõpetust kui ka toetaks suhteid kristlastega. Samas toovad mitmed Eesti kogudused välja kodugruppidega kaasnevat töökoormust, sobivate juhtide vähesust ning seetõttu leiavad mitmed juhid, et see ei ole kõige kulutõhusam võtte koguduse töökorralduses.

4.1.5 Juhi roll

Mitmed uuritavad kogudused tõid välja vaimulikult targa eestvedaja ning tubli palvemeelsuse hoidja. Juhid ise nägid enda rolli pigem ülevaatajana, mitte tugeva visionäärina. Koguduste eestvedajad tundusid olevat uhked, et nende juhitud kogudused pole olnud nendest sõltuvad.

Huvitava tähelepaneku teeb Rainer (1996, 197), kui ta uurib pastoreid staaži kasvavates kogudustes. Ta leiab, et kõige viljakamad aastad pastori teenimistöös on 7-12 aastat staažist. Selleks ajaks on pastor üle elanud esimesed keerulised katsed, ta on kriitikale vastu pidanud ja võimalik, et mõned kriitikud on ka kirikust lahkunud. Tähelepanuväärsele kombel on antud uuringus osalenud inimeste keskmine staaž koguduse eestvedajana 12 aastat (vt peatükk 3.4 „Uurimuse läbiviimine“, lk 27). Selle info paikapidavust tuleb kvantitatiivsete meetodite abil üksikasjalikumalt kontrollida.

4.1.6 Muud evangeelsed tegevused

Tundub, et kasvavad kogudused on suunatud teatud osas oma teenimistegevustes väljapoole enda organisatsiooni. Käesolevast uuringust ei tulnud välja, kas tegemist on teadliku valikuga või on nii muul põhjusel kujunenud, kuid pea kõigil uuritud kogudustel olid teenimisülesanded väljaspool: oli rajatud uusi kristlikke kogukondi lähedalasuvates piirkondades, käidi teenimas naaberkogudustes või julgustati liikmeid kaasa aitama nt üleriiklikel sündmustel. Osalt toodi seda välja võimalusena kasvatada ja koolitada oma koguduse töötajaid, teisalt toodi seda välja ka ühise kogemuse loomisena, mis liidab koguduse liikmeid omavahel ning hoiab ka uusi koguduse liikmeid rohkem koguduse juures. Kogukonnas teenimise olulisust rõhutab ka Kilemit (2016), kes uuris peamiselt luterlaste motiive kirikuga liitumisel: leiti, et eriti noorte ja nooremas keskeas inimeste poolt rõhutatakse kirikut kui kogukondlikkuse keset, millega seoses mainitakse vastastikkust abistamist, kristlikke koole, ühistegevusi. Nii võib arvata, et teenimistegevused väljaspool kogudust suurendavad koguduse nähtavust, aga kasvatavad organisatsiooni oluliselt ka seestpoolt.

4.1.7 Tasakaalu leidmine järjepidevuse ja muutuste juhtimise vahel

Intervjuude tulemustest selgus huvitav kontrast: teatud tegevustes hinnati kõrgelt järjepidevust (noortetöös tuleb leida koheselt uus juht, kui eelmine lahkub; tuleb pidevalt lastetöösse panustada jm) ning teatud põhimõtetes toodi välja vabadust, isegi vahest minnalaskmist (tuleb rahul olla nende inimestega, kes parajasti valmis kaasa aitama, jumalateenistustel vaba vorm ja julgus enda üle naerda). Muutuste juhtimisel toodi välja, et tuleb inimestele anda aega harjumiseks, põhjalikult selgitada ning anda võimalus eriarvamusteks. Teisalt toodi mitmel pool välja julgust proovida uusi asju – teatud tööloikude alustamisel ei olnud valmislahendusi ning tuli katsetada, samuti on proovitud mingi küsimuse lahendamiseks mitmeid võimalusi, millest ei ole kõik õnnestunud. Siit tundub, justkui peaks kasvada sooviv kogudus leidma sobiva tasakaalu püsiva ja muutuva vahel. Seejuures ei ole üheselt selge, millised aspektid peaksid olema püsivad, millised muutuvad, pigem tundub, et tegu on igäühe enda individuaalse retseptiga, kuidas need piirid ära tuntakse.

4.2 Kuidas kasutada kasvuks ära neid tingimusi, mida kogudus ise valida ei saa?

Lõputöö teostamise käigus ilmnis mitmeid asjaolusid, mida kogudus ei saa ise valida. Neid võib nimetada kontekstuaalseteks kasvuteguriteks. Allpool on peatunud koguduste asukohal, inimressursil ning pärandil.

4.2.1 Asukoht

Uuritud kogudused asusid erinevates keskkondades – oli väikestes ja suurtes linnades asuvaid kogudusi, oli ka üks maapiirkonna kogudus. Huvitaval kombel ei toonud keegi neist välja asukoha kui enda nõrkuse, vaid seda nähti positiivse ja kasvu toetavana, kuigi vahel täiendati asukohta puudutavat ka hoone eripäraga. Kuigi uuringud näitavad, justkui koguduse asukohta puudutav oleks kasvamisel oluline tegur (Paas 2017, 14; Goodhew 2012, 8-9), siis Eesti kontekst seda ei ole antud uurimuse raames toetanud.

4.2.2 Kaastöölised koguduses

Kuigi võib vaielda, kuivõrd kogudus saab oma kaastöölisi valida, siis tundub, et uuritud kogudustes oli valdav suhtumine, et kõiki inimesi aktsepteeritakse ja püütakse koguduse tegevustesse kaasata, isegi kui nende loomus ei pruugi seda toetada. Nii toodi mitmeid näiteid, et noortetöö järjepidevuse jätkamiseks leitakse juht, isegi kui ta pole juhiomadustelt kõige võimekam; või pakutakse jumalateenistustel kõigile kaasateenimisvõimalus, isegi kui igaüks pole väga sõnaosav või väga hea avalik esineja.

4.2.3 Pärand

Mitmes vestluses tuli välja, et kogudused on väga uhked oma pikaajalise teenimisajaloo üle – kogudustes on teenitud mitme põlvkonna kaupa ja seda ei nähta kui traditsioonidesse kinnijäämist, vaid eesõigust ja võimalust hoida põlvkondadeülelt pärandit. Osalt kinnitab sarnast trendi ka Eesti konteksti uuring „Usust, elust ja usuelust 2015“, kus tuuakse kogudusega liitumise põhjustest just peretausta – 28% uuringus osalejatest liitus kogudusega lapseas peretraditsiooni tõttu (Telpt 2016, 45). Kuigi nimetatud uuring käsitleb kristlasi laiemalt, siis see on asjakohane kontekst ka uuritavate koguduste osas.

4.3 Koguduse kasv vaimulikus plaanis

Lisaks koguduse kasvu mõjutavatele teguritele, mida kogudus saab või ei saa ise kontrollida, tõuseb alati usulisel maastikul pinnale ka vaimulik aspekt – milline roll on Jumalal koguduse kasvus ning kas vaimulikke asjaolusid saab kogudus omalt poolt kujundada.

4.3.1 *Palve roll*

Tundub, et koguduste kasv on Eestis teostunud tänu palvele – enamik uuritud kogudusi tõi välja nii süsteemse eestpalve väärtustamise kui ka erinevad palvevormid, näiteks palvegruppides, palve- ja piibliteenistuses, meeste- ja naisteosaduses, Healing Room' meetodil jm. Dziewas et al (2017, 84) leidsid Saksamaa koguduste näitel, et kasvavad kogudused kasutasid mitmekesisemaid ja julgemaid palvevorme, saades inspiratsiooni nelipühikirikust, Aafrika ja Lõuna-Ameerika traditsioonidest.

Palve olulisust kinnitab ka kirikukaugeid ligitõmbavate koguduste uurija Rainer (2001). Ta ei kuulnud oma uurimuse käigus ühestki evangeelselt tõhusast kirikust, kellel polnud eraldi rõhuasetust palvel. Kirikukaugete evangeliseerimine on vaimne sõda ning seda saab kujundada ainult palve läbi. Enamikul tõhusatest kirikutest ei olnud mitte ainult palveteenistused, vaid neil olid palves selged fookused kadunute ning kirikukaugete meelespidamiseks.

Eesti kogudused pidasid oluliseks ka pastori eeskuju palvemeelsuses. Sama kinnitas ka Rainer (2001, Kindle märgid 3648-3649), et kasvavate koguduste juhid olid palveinimesed, kes palvetasid keskmisest palju pikemalt (keskmine 45 minutit päevas). Seega on vajalik läbi mõelda nii erinevad võimalused palve korraldamiseks koguduses kui ka eestvedajatel ise eeskuju näidata.

4.3.2 *Jumalateenistuse vorm*

Rahvusvaheliste uuringute eeskujul küsiti käesoleva lõputöö raames kasvavatelt kogudustelt nende jumalateenistuste vormide kohta. Ilmselt ei saa siin leida põhjuslikku seost, et kasvavatel kogudustel on teatud tüüpi jumalateenistus, küll aga on võimalik välja tuua mõned iseloomustavad märksõnad.

Uuritavate koguduste seast ei kerkinud esile üht kindlat stiili jumalateenistusi. Enamasti kirjeldati jumalateenistusi oma vormilt väga vabana, kus kasutatakse mitmekesisest muusikalist osa ning tähtsal kohal on õpetuslik osa ja koguduse liikmete kaasateenimisvõimalus. Enamik toonitas, et pühapäevased teenistused on suunatud evangeelsele sõnumile, et kõnetada juhuslikku kirikusse sisseastujat. Siinkohal on huvitav vaadata Eesti laiemat konteksti, mida puudutab uuring „Elust, usust ja usuelust 2015“. Selle kohaselt on jumalateenistustel paljudele inimestele oluline õhkkond ja meeleolu, milles jumalateenistuse ajal viibitakse; enamikule on sümpaatsed vanad kombed ja traditsioonid (Telpt 2016, 48). Õpetuslikus osas oodatakse juhiseid moraalseste valikute, enda hingemurede ja igavikuliste küsimuste kohta (ibid, 53). Muusikaline osa on olulisel kohal – 25% käib kirikus, sest naudib kirikulaule ja muusikat, seejuures eelistab kaasaegset muusikat vaid 14% (ibid, 54). Uuringu autorid järeldavad, et pigem eeldatakse, et kirik säilitaks traditsioonid, mitte ei läheks kaasa kõikide ühiskondlike muutustega. Samalaadne tulemus paistab ilmnevat ka antud uuringust – kuigi jumalateenistust kirjeldatakse vabana, siis tuuakse välja erinevaid traditsioonilisi elemente ning veendumust, et teatud sihtrühmale on traditsioonilist viisi vaja.

4.3.3 Piibliõpetus

Mitmes uuritud kogudustes toodi välja piibliõpetuse olulisust, peamiselt ristitavate hoidmisel koguduses – piibliõpetus toimus sageli Piiblitunnis või kodugrupis. Seejuures leiti, et koguduses peaks hoitama teoloogiliselt konservatiivset joont, sest inimesed tänapäeva ühiskonnas igatsevad seda.

4.4 Kokkuvõtteks – 3P mudel

Analüüsiosa on toonud mitmeid aspekte, mida kogudus saab kasvamise soodustamiseks ise ära teha. Tähelepanu all on suhete loomine ja hoidmine koguduses, uute inimeste, sh noorte kohene kaasamine, kodugruppide ja Alfa kursuse otstarbekas kasutamine, juhi rolli teadvustamine ning tasakaalu leidmine muutuste juhtimisel. Kasvu soodustavana nähakse ka tingimusi, mida kogudus ise muuta ei saa – asukohta, sh ka hoone eripära, kaastööliste rolli ning ajaloolist pärandit. Lõpuks ei saa koguduste kasvu puhul mööda vaadata vaimulikest teguritest, eelkõige palve tähtsusest, aga ka jumalateenistuse vormist ja piibliõpetusest koguduses.

Kirjelatud leidude kokkuvõtteks ning praktiliste juhiste andmiseks on allpool sünteesitud olulisemad märksõnad ülevaatlikku tabelisse. Tabel kirjeldab, et koguduse kasvu mõjutab eelkõige kolm p-tähega algavat tegurit: palve, panustajad ning piirid, seejuures on kõigil neil nii kontrollitav kui mittekontrollitav mõõde.

Panustajate all tuleb mõelda eelkõige inimressurssi, nii juhte kui kaastöölisi kui koguduse tavaliikmeid. Kogudus saab luua ja korraldada suhteid nii uute inimestega kui kogenud liikmetega, võimalik on panustada sõbralikkusesse, samuti saab nii kogenud kristlasi kui ka ususõbralikke inimesi kaasata koguduse erinevatesse tööloikudesse. Ometi ei saa kogudus kontrollida, millised liikmed on nende koguduses või kelle jaoks on mingi kogudus atraktiivsem või millises piirkonnas mingid inimesed asuvad. Seega on mõistlik viimastest ootustest lahti öelda – leppida nende inimestega, kes kohapeal on ning juhendada ja toetada neid nii palju kui võimalik, seejuures uskudes, et just läbi nende inimeste on võimalik koguduse elu edasi arendada.

Piirid määratlevad nii ranged põhimõtted kui ka vabama asjade korralduse. Eelkõige on tegu tasakaalu leidmisega, et koguduse elus oleks ruumi nii vabaks eneseväljenduseks kui ka kindlate põhimõtete järgimiseks. Seatavad piirid võiksid käesoleva uuringu tulemuste põhjal käsitleda piibellikke printsiipe koguduse elus ning evangeeliumi levitamisel, samuti tuleks põhimõtteliselt paika panna tegevusliinid, millega järjepidevalt tegelda. Teatud piirid tuleb aga vabaks lasta – näiteks jumalateenistuse vormi või koguduse hoone kasutuse osas. Samuti võiks kogudus julgustada koguduse liikmeid leidma oma ande ning proovima kogudusena uusi katsetusi erinevates tööloikudes, sh ka teenimises kogudusest väljapoole. Piirid määratlevad ka asukoha ning sellest tulenevad eripärad, kas kogudus näeb oma asukohta ning ka hoonet võimaluse või kitsendusena.

Palve esitab allpool toodud mudelis vaimulikku osa – koguduse kasv on seotud järjepideva palvetööga, mis avaldub nii erinevates palvevormides kui koguduse liikmete, sh juhi palvemeelsuses, aga palve kätkeb ka üleloomulikke vastuseid Jumalalt, mille üle kogudusel kontroll puudub, küll aga on tänapõhjuseks, kui palve on täitunud või Jumal on vastanud üle palvete.

	Panustajad	Piirid	Palve
Asjaolud, mida saab kontrollida	• Suhete loomine ja hoidmine • Sõbralikkus • Uute ja kogenud liikmete, ka ususõbralike kaasamine	• Põhimõtted kristliku sõnumi rakendamisel koguduse elus • Järjekindlus tegevustes, sh ka laste- ja noortetöös	• Palve kadunute pärast • Erinevate palvevormide kasutamine
Asjaolud, mida ei saa kontrollida	• Olemasolevate inimeste aktsepteerimine, toetamine ja nende andide kasutamine	• Piiride vabakslaskmine jumalateenistuses jm • Asukohast tulenevad võimalused ja kitsendused	• Palvevastused on Jumala käes

4.5 Edasised uurimissuunad

Tuleb arvestada, et antud uurimus on tehtud kitsas ajaraamis diplomitöö raames. Põhjalikuma teemakäsitlemise tarvis on vajalik teemasse enam süveneda ning uurimistööd jätkata, sealhulgas arendada seda järgmistes suundades: (1) uurida põhjalikumalt kasvu soodustavaid tegureid, nt süvaintervjuudega kõikides kogudustes, mis viimase 10a jooksul ristunud; (2) kasutada kombineeritud uurimismetoodikat; (3) uurida põhjalikumalt kogudusi, kes ei ole viimase 10 aasta jooksul kasvanud.

5. KOKKUVÕTE

Koguduste kasv on jätkuvalt huvipakkuv ning oluline teema nii rahvusvahelises kui Eesti kontekstis. Seda mõjutavad erinevad tegurid, nii need, mida kogudused saavad ise mõjutada kui need, mida nad kontrollida ei saa ning lisaks vaimulikud asjaolud.

Antud lõputöö eesmärk on kaardistada traditsiooniliste koguduste kasvu positiivselt mõjutanud tegureid Eesti EKB Koguduste Liidu liikmete seas, pakkudes liidu pastoritele praktilisi nõuandeid koguduse kasvu soodustamiseks. Seejuures on liikmeskogudused välja sõelutud tuginedes regulaarsete küsitluste tulemustele, mida EEKBKL on kogunud ning mille põhjal on tehtud valik kogudustest, kes on tegutsenud vähemalt 20 aastat ning kes on viimase 10 aasta jooksul vähemalt korra ristinud. Väljavalitud kaheksa koguduse seas viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud koguduste eestvedajaga.

Lõputöös leitakse mitmeid aspekte, mida kogudus saab kasvamise soodustamiseks ise ära teha. Tähelepanu all on suhete loomine ja hoidmine koguduses, uute inimeste, sh noorte kohene kaasamine, kodugruppide ja Alfa kursuse otstarbekas kasutamine, juhi rolli teadvustamine ning tasakaalu leidmine muutuste juhtimisel. Kasvu soodustavana nähakse ka tingimusi, mida kogudus ise muuta ei saa – asukohta, sh ka hoone eripära, kaastööliste rolli ning ajaloolist pärandit. Lõpuks ei saa koguduste kasvu puhul mööda vaadata vaimulikest teguritest, eelkõige palve tähtsusest, aga ka jumalateenistuse vormist ja piibliõpetusest koguduses.

Omapoolse panusena pakub töö autor välja 3P-mudeli, et kirjeldatud leiud kokku võtta. Koguduse kasvu mõjutab eelkõige kolm tegurit: palve, panustajad ning piirid, seejuures on kõigil neil nii kontrollitav kui mittekontrollitav mõõde. Panustajate osas peab kogudus ise aktiivselt looma ja hoidma suhteid nii eestvedajate, koguduse tavaliiikmete kui uute inimestega, tuleb teadlikult olla sõbralik ning kaasav. Seejuures tuleb aktsepteerida olemasolevaid inimesi ning toetada maksimaalselt neid nende andides. Piiride osas tuleb leida tasakaal oluliste tegevuste järjepidevuse ja muutuste juhtimise vahel: kindlaks tuleb määrata põhimõtted kristliku sõnumi rakendamisel koguduse elus, samas tuleb julgelt eksperimenteerida koguduse kooskäimise vormide ja erinevate tegevussuundadega. Piirid määratlevad ka asukohast tulenevad võimalused ja kitsendused. Lõpuks on oluline palve, mille läbiviimise vorme ja teemasid saab kogudus toetada, samas siiski palvevastuste osas usaldada Jumalat.

6. KASUTATUD KIRJANDUS

Barbour, R.S. „Analysing Focus Groups“ – *The SAGE handbook of qualitative data analysis*. Flick, U., ed. Sage, 2013, 313-326.

Dziemas, R., Pilnei, O., Kisskalt, M., Klimt, A., Spangenberg, V., Gnep, J. „Faktoren des Gemeindegewachstums – Ergebnisse einer qualitativen und einer quantitativen Befragung von Gemeindeleitungen im Bund Evangelisch-Freikirchlicher Gemeinden.“ – *Theologisches Gespräch*, 2017, Vol 41, Heft 2, 55-94.

Edminster, M. Koguduste statistika ja valikupõhimõttete kirjeldus, saadud elektronposti teel 29. september 2017 ning 2., 8., 9., 21. märts ning 25. mai 2018.

Goodhew, D., Kautzer, B., Moffatt, J. „Church Growth Research Programme Report on Strand 3c: Amalgamations, Team Ministries and the Growth of the Church.“ Durham: Cranmer Hall, St Johns College, 2013.

Goodhew, D. *Church Growth in Modern Britain*. Routledge Contemporary Ecclesiology, 2012.

Church Army's Research Unit,

Church Growth Research Project Report on Strand 3b: An analysis of fresh expressions of Church and church plants begun in the period 1992-2012 – *Church Army's Research Unit*, 2013.

Holmes, C. J., Kautzer, B. „Report on Strand 3a. Cathedrals, greater churches and the Growth of the Church“, Durham: Cranmer Hall, St Johns College, 2013.

Hunter III, G. G. *Should we change our game plan? From traditional or contemporary to missional and strategic*. Nashville: Abingdon Press, 2013

Jõks, E. „Religioonisotsioloogias misjoniteoloogiasse – toimetaja eessõna“. - *Kogumik "Kuhu lähed, Maarjamaa?"*. Jõks, E., toim. Tallinn: Eesti Kirikute Nõukogu, 2016, 20-34

Kask, K. „Takistused kogudusega liitumisel“. - *Kogumik "Kuhu lähed, Maarjamaa?"*. Jõks, E., toim. Tallinn: Eesti Kirikute Nõukogu, 2016, 111-119.

- Kilemit, L.** „Kirikute ja kogudusega liitumise põhjustest kahe küsitluse alusel“ - *Kirik ja Teoloogia*, 26. veebruar 2016, <http://kjt.ee/2016/02/kirikute-ja-kogudusega-liitumise-pohjustest-kahe-kusitluse-alusel/>, vaadatud 25. mail 2018.
- Kurg, I.** „Vähemuskirikute oikumeeniline koostöö postsovetlikus ühiskonnas (Eesti näitel)“ - *Meie Kirik*, 13.12.2008, http://www.meiekirik.ee/index.php?option=com_content&task=view&id=606, vaadatud 25. mail 2018.
- Kurg, I.** „Kuhu lähed, Maarjamaa misjon? Eesti misjonisituatsioon ja -perspektiiv“. – *Kogumik „Kuhu lähed, Maarjamaa?“*. Jõks, E., toim. Tallinn: Eesti Kirikute Nõukogu, 2016, 208-223.
- Kurg, I.** „Oikumeenilise evangelisatsiooni perspektiiv Euroopa kontekstis: missioloogiline ja religioonisotsioloogiline uurimus.“ Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 2010.
- Lilleorg, A.** „Kihelkond“ kui missioloogiline võimalus. Seletav osa II“ – *Kogumik „Kuhu lähed, Maarjamaa?“*. Jõks, E., toim. Tallinn: Eesti Kirikute Nõukogu, 2016, 302-305.
- Morgan, D. L.** *Focus Groups as Qualitative Research. Planning and Research Design for Focus Groups*. 1997, SAGE Research Methods, online-versioon koostatud 2013. <https://pdfs.semanticscholar.org/6895/650998233a7bb52efcdaa39b0e42d2102f3c.pdf>, vaadatud 17. mai 2018
- Paas, S.** „A case study of Church Growth by Church Planting in Germany: Are they Connected?“ – *International Bulletin of Mission Research*, 2017, 1-15.
- Paas, S., Vos, A.** „Church Planting and Church Growth in Western Europe: An Analysis“. – *International Bulletin of Mission Research*, 2016, 40(3), 243-252.
- Rainer, Thom S.** *Surprising Insights from the Unchurched and Proven Ways to Reach Them*. (Kindle Locations 3631-3634). Zondervan. Kindle Edition.
- Rainer, Thom S.** *Effective Evangelistic Churches*. Nashville: Broadman & Holman Publishers, 1996.
- Roeder, N. Uudam, M., Parman, A.** „Kui kristlik on Eestimaa?“, 1997 <http://kk.hansanet.ee/arhiiv/vana/stat/kuikr0.html>, vaadatud 25. mail 2018

Sequeira, A.M., Kumar, H., Gopalakrishnan, V. “Caste and Church Growth: An Assessment of Donald McGavran's Church Growth Principles from An Indian Perspective“ – *The Southern Baptist Journal of Missions and Evangelism*, 2016, vol 2, 89-112.

Schihalejev, O. „Noored kui missioloogiline võimalus. Kirjeldav osa.“ - *Kogumik „Kuhu lähed, Maarjamaa?“*. Jõks, E., toim. Tallinn: Eesti Kirikute Nõukogu, 2016, 262-269

Telpt, E. „Kokkuvõtte uuringu „Elust, usust ja usuelust 2015“ tulemustest.“ – *Kogumik „Kuhu lähed, Maarjamaa?“*. Jõks, E., toim. Tallinn: Eesti Kirikute Nõukogu, 2016, 36-68.

Toompuu, T. „Väikese (maa)koguduse suured (arengu)võimalused“ – ettekanne Võru misjonikonverentsil 19. augustil 2016. Kirik ja Teoloogia, 11. november 2016, <http://kjt.ee/2016/11/vaikese-maakoguduse-suured-arenguvoimalused/>, vaadatud 25. mail 2018

Tusting, K., *Congregational studies in the UK: Christianity in a post-Christian context*. Routledge, 2004.

Vilumaa, H. „Kihelkond“ kui missioloogiline võimalus. Seletav osa I“ – *Kogumik „Kuhu lähed, Maarjamaa?“*. Jõks, E., toim. Tallinn: Eesti Kirikute Nõukogu, 2016, 291-301.

Wagner, C.P., McGavran, D.A. *Understanding Church Growth*, Grand Rapids: Eerdmans, 1990, 3rd ed.

Wagner, C. P. *Strategies for Church growth: Tools for effective mission and evangelism*. Ventura, CA: Regal books, 1989

Õunapuu, L. *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool 2014 http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf, vaadatud 17.mai 2018

From Anecdote to Evidence. Findings from the Church Growth Research Programme 2011-2013. The Church Commissioners of England. 2014. <http://www.churchgrowthresearch.org.uk/UserFiles/File/Reports/FromAnecdoteToEvidence1.0.pdf>, vaadatud 17.mai 2018

The Evangelical Alliance. *Confidently Sharing the Gospel*. London 2012 <http://www.eauk.org/church/resources/snapshot/upload/Confidently-sharing-the-gospel-final-report.pdf>, vaadatud 13. mai 2018

7. SUMMARY

Factors fostering church growth amongst the traditional churches of the Estonian Baptist Union members

Elina Kivinukk

The graduation thesis of Tartu Theological Seminary, the applied high school of the Estonian Baptist Union is written in Estonian on 60 pages (78 pages with appendices) referring to 31 sources.

Church growth is a continually fascinating and important topic both in international and Estonian context. It is influenced by various factors, such as those that can be chosen by the churches themselves (institutional factors), and those that can not be controlled (contextual factors), and, moreover, by the spiritual aspects.

The aim of the thesis is to explore the factors fostering church growth amongst the Estonian Baptist Union members, which statistics imply to growth: they've been active over 20 years and have at least once baptized over the last ten-years-period. The growth factors were studied using focus interviews with the church leaders from eight selected churches with various sizes and from different areas of the country.

The thesis explored several institutional factors that churches focus on: (1) creating and maintaining good relationships and personal contacts with potential new members of the church, but also within the church itself; (2) active involvement of all members, especially newly baptized and youth; (3) intentional use of Alpha course to reach out to support the development of the church members; (4) acknowledging the role of the leader; (5) thoughtful change management within the church activities. Growth is also influenced by the contextual factors, such as the location, church building, the background of the church members and the legacy. Finally, in terms of the church growth, the spiritual factors always appear, in particular the importance of prayer, the forms of church service and the biblical teaching. To follow-up, the author of the thesis proposed the 3P-model to summarize the findings, focusing on three factors: prayer, people and principiality, all described by the controllable and non-controllable aspects.

LISAD

Lisa 1. Informeeritud nõusolek

Lisa 2. Intervjuu kava

Lisa 3. Intervjuude ümberkirjutused

aprill-mai 2018

Kutse osalemaks uuringus „EEKBK Liidu traditsiooniliste koguduste kasvueeldused“

Uuringu lühitutvustus

EEKBKL-is on läbi viidud regulaarseid küsitlusi kogudustes, selle tulemusi on Matt Edminster analüüsinud ning nii on esile tulnud kümnekond pidevalt kasvavat kogudust (kes on tegutsenud 20 aastat ning viimase 10 aasta jooksul ristinud). Töö eesmärk on uurida nende koguduste kasvu mõjutavaid tegureid. Uurimismeetodiks on poolstruktureeritud fookusintervjuud koguduste 2-4-liikmelise eestvedajate grupiga. Töö oodatavaks tulemuseks on leida Eesti kontekstis kogudustele olulisi näpunäiteid, et oma koguduste kasvuks tegevust paremini planeerida.

Teie kogudus on välja valitud, arvestades kasvutrende, samuti ka asukohta, koguduse suurust jmt. Seega on teie koguduse osalemine uuringus äärmiselt oluline.

Lisainfo:

Elina Kivinukk,
Kõrgema Usuteadusliku Seminari
viimase kursuse tudeng
kivinukk@gmail.com
+372 513 3607

Informeeritud nõusolek

Olete teretulnud osalema fookusgrupi intervjuus koos 2-4 eestvedajaga oma kogudusest. Soovitav on mõelda inimestele, kes oskavad oma kogudusest kirjeldada võimalikult mitmekesist pilti.

Peamised küsimused puudutavad erinevaid valdkondi, mis teie arvates koguduse kasvu on mõjutanud: asukoht, keskendumine misjonitööle, kogukonna mõju, juhi roll jne.

Kuigi teie kogudus on nimeliselt uuringus mainitud, kasutatakse kõiki tulemusi üldistatult ning arvamusi anonüümselt.

Uuring tehakse Kõrgema Usuteadusliku Seminari lõputöö raames ning peaks valmima 2018. aasta mai lõpuks. Kõigile osalenutele saadetakse tagasiside ja lühikokkuvõtte uuringu peamistest järeldustest.

Intervjuu kava (poolstruktureeritud intervjuu)

1. Sissejuhatus

- a. Tänu
- b. Alguspalve
- c. Luba lindistamiseks (lindistust ei avalikustata)
- d. Tulemuse kirjeldus (üldistatud info töös, lisas täpsem profiil, kuid mitte koguduse nimega)

2. Juurdeviiv harjutus

- a. Väike selgitus, mida mõeldud koguduse kasvu all (peamiselt pöördunute arvelt ja ristitute arv)
- b. Igal osalejal kolm sõna kirja panna (märkmepaberile), mis koguduse kasvu vastaja arvates on mõjutanud (nii positiivselt kui negatiivselt)
- c. Edasine vestlus läheb liikuma toodud märksõnadest ja seejärel minnakse sujuvalt Raineri küsimustiku teemade juurde

3. Intervjuu põhiosa (allikas: T. S. Raineri raamatust „Tõhusad evangeelsed kirikud“ (Effective Evangelistic Churches); pole intervjuu, aga hea struktuur ning katab palju koguduste kasvuga seotud asjaolusid)

- a. **Evangeelsed meetodid** - kuidas üks või mitu neist alljärgnevatest põhjustest võiks toetada teie koguduses ristitute arvu kasvu (õpetuslik osa, äratustegevused, (Pühapäevakool – kuidas Eesti kontekst? Alfa-kursus?), teadlik tegevus mingi konkreetse sihtgrupi suunas, muusika, jutlustamine (pulpit teaching), kirikuvõõraste suhted koguduse liikmetega)
- b. **Jumalateenistuste kirjeldus** (liturgiline, traditsionaalne, äratav, kaasaegne, otsiv, segu eelpool toodutest)
- c. **Pastori (vastajate) isiklikud uskumused**

4. Muu info

- a. Mida te teete, et ristitud püsiks teie koguduses?
- b. Kaastööliste arv, administratiivsed ülesanded
- c. Kuidas te koguduse asukoht mõjutab teie koguduse elu? Linn/maa/ainukogudus?
- d. Koguduse juhtimismudel/juhtimispõhimõtted, sh eestvedaja, pastori ameti rõhutamine
- e. Palve roll koguduses
- f. Kas on mingeid väikseid samme (*incremental steps*), mis on oluliselt koguduse kasvu mõjutanud (nt jüngerluse toetamine, külalislahkuse tõstmine)
- g. Kuidas te kirjeldate sotsiaalset aktiivsust oma koguduses? Kas see on pigem aidanud või pärssinud koguduse kasvu?
- h. Paas (2017) on leidnud, et kogudused, mis soovivad kasvada, peavad panustama nii värbamisstrateegiasse kui olemasolevate liikmete rahulolule (kogudus kasvab, kui olemasolevad liikmed ära ei lähe) – kuidas uuritavas koguduses on?

5. Lõpetuseks

- a. Lõppkokkuvõtte, käsitletud teemad
- b. Kas te peate mingeid tegureid veel oluliseks, mis on koguduse kasvu/ristitavate arvu mõjutanud?
- c. Saadan profiili ülelugemiseks, võimalus veel täpsustada
- d. Lõpupalve intervjuus väljatulnud teema pärast

Kogudus VL-1

Fookusgrupis osalejad: N (1 aasta eestseisuses), M (20 aastat), N (7 aastat)

Eelinfo EEKBK Liidu ankeedist: liikmeid 40, neist naised 25; kodugruppe pole; piiblitund 3x kuus; naisteosadus; suhteliselt palju koostööpartnereid nii liidu sees kui kohalikul tasandil kui oikumeeniliselt; teenimisharud;

Intervjuu märkmed

Noorsootöö

- Kaasata rohkem lapsi, kes kutsuks ka enda sõpru
- Ka teismelistetöö; nüüd noortejuht tegutsenud 2-3 kuud, eri variante proovitud, tõsine mure

Palve

- Esmane
- Jumal hakkab saatma inimesi
- Pastor näitab eeskuju
- /linna/ inimeste pärast palvetatakse
- Sihikindlalt vaja paluda sõprade eest, 2-3 korda aastas võtad ühendust oma 3-4 sõbraga
- Naisteosaduses palvetatakse kõikide koguduse nimekirjas olevate inimeste pärast

Suhted

- Oleks oluline, et oleks keskkond, kuhu inimesed jäävad
- Vajadusest väljakujunenud
- Vanade olijatega hoiad kontakti
- Juhatuses räägitud – nimekiri, kes seotud on olnud, aga tänaseks kadunud
- 2014. a suvelaagri korraldamisel kutsuti eraldi neid, kes eemale jäänud
- Mitmeid näiteid, kuidas kontaktihoidmine hoidis koguduses
- Ühenduse võtmine

Vajaduste märkamine

- Väiksed grupid head, kus inimesed saavad rääkida
- Erivajadustega inimeste grupid on väljakutse meile, koguduse proovikivi
- /linna/ vanurid – üks koguduse liige/ teeb tööd
- Pole teinud sihipärast tööd, et erivajadustega inimesed tuleks, aga on nii kujunenud
- Vaja märgata ka üksteise ande

Teenistuste kirjeldus

- Konservatiivse poole esindajad, nõ pruuni lauliku kogudus; aga seda on ka vaja ja kõnetab kindlat sihtgruppi
- Kuidas rohkem noori saada, peame ka kaasama noori
- Vaja vaadata muusikalisi osi, kuigi meil käib palju esinejaid
- Vorm peaks paindlikum olema
- Ülistust oleme arutanud, et mida mõeldakse, seda saab ka pruuni laulikuga, saab ka targasti kujundada
- Teenistusel meeldib, et on kindel kellaaeg, kindel formaat, millal lõppeb
- Pastor leiab tunnistajaid
- Jutlused pastori ettevalmistatud teemal
- Palju külalisjutlustajaid, kuid teatud kindel ring siiski
- Küsimus, keda me jutlustama lubame, vbl kardetakse hinnanguid

Juhid, juhtide järelkasv

- Kaastöölise arv 15-20in

Lisa 3. Intervjuude märkmed

- Jumal kasvatab uusi juhte, kes on koguduse sees üles kasvanud
- Lähiajal järeltulev pastor leida, see aitab luua ka noortega paremat silda ja kõnetust
- Toetada kaastöölisi koolitustega, sh materiaalselt
- (teevad väga „kuiva sidruni“) – üritame sellest ausalt rääkida
- Igaühel tiimist mingi teenimistöö

Laste- noorte-, kooritöö

- Erinevatel ajaperioodidel tooni andnud
- Lastetöö täna raskes kohas
- Saaks uusi peresid liita
- Lastetöö raske, sest oled teenistustelt eemal

Ristitute hoidmine koguduses

- Ikka suhete hoidmine
- Annaks rohkem teha
- Ka ristituid võiks rohkem olla

Asukoht

- Hea asukoht, aga hoonet pole
- Uus projekt, aga see on tekitanud ka lisapingeid
- Hoone ei muuda, asukoht väga hea, linnas on potentsiaali küll

Muutuste juhtimine

- Vajalik kaasav juhtimine, et selgitad ja püüad koos minna
- Kuna osa on konservatiivne grupp, kes ei taha muutusi, siis igale ideele vastupõhjendusi
- Vastandumine ka positiivne, et muutuda Kristuse-sarnaseks; kuidas suhtume, kui oleme eriarvamusel

Väikesed sammud

- Peale teenistust kohvilaud

Sassis suhted takistavad

Kogudus peaks rõhutama, et peab olema inimeste jaoks olemas; sõnastama koos eesmärgi, et ei ole enam kiiret usuletulekut ja vajalik olla inimese juures pikka aega tema toetamisel; takistus, et ei lähe evangeliseerimisel lõpuni.

Aitaks ka osadusgruppidega edasi minna, otsekontakt kõige parem, mitte isegi e-post või Facebook.

Kogudus SL-2

Fookusgrupis osalejad: M (pastor; koguduses eesotsas aktiivsena 23 aastat), N (koguduses aktiivselt tegutsenud 42 aastat)

Eelinfo EEKKBK Liidu ankeedist: Palvekliinik (kus igast kogudusest esindajad); võtsid üle ühe tööpunkti /asukoha nimi/ Partnerid palvepartnerite seas;

Intervjuu märkmed

Evangeelsed tegevused aasta lõikes (2017 näitel)

- 3 pühapäeva evangeelsete külalisjutlustajatega;
- Kirikulõuna on suur asi; 6 tiimi, mitte lihtsalt kohvi, korralikud 3 käiku (mehed muidu ei tule sööma); mõned ususõbralikud, kes ei kuulu kogudusse, aitavad kaasa ja on oma tiimiga väljas; korralikud köögitingimused.
- Noorteõhtud ka kohalikus noortekeskuses
- Juubeli puhul võeti ühendust iga eelmalejäänud liikmega; isiklik kutse, ootasime tagasisidet
- Pühapäeva kooli vilistlased – tekkis register ja eraldi FB-kommuun, mille kaudu nüüd koguduse tegemistega kursis hoitakse.

Võib aastaid aega võtta, et seda kontakti saavutada.

Meeskond – 20ne kanti, veidi vähem

- Alfa-kursus – 99. aastast, pea 20 aastat järjest ja stabiilne juurdekasv, igal kursusel tuleb uusi inimesi, alfa on sisukas, ettekanded heal tasemel; alfa kõigile, verinoored; vahel grupid samas vanusegrupis, aga leitud, et segamini on isegi parem
- Järjekindel laste- ja noortetöö
 - Seda on kogu aeg vaja teha
 - Ei mingit järeleandmist, ei tohi katkestada
 - Noortejuht hädavajalik! Otsitud uus väga kiiresti, kui eelmine ära liigub
 - Laste- ja noortetöö iseenesest evangeelne
- Heal vaimulikul tasemel koguduse juhtimine
 - Vaimulikes asjades ei tehta järeleandmisi
 - Pastor oskab pidada jutlust ning lisada evangeelse kutse
 - Kui võtame noori kogudusse vastu, küsime, kas on saanud kogemuse
 - Juhid on vaimulikult eeskujuks
- Ristitavad (pikk paus vastamisel)
 - Ei ole lihtne
 - Pakume võimalust osaleda kodugrupis
 - Noortega lihtsam, noortekasse, saavad seal osadusvõimaluse;
 - Aga vanematega ... vahel tuleb suvi vahele ja kõike võib juhtuda
 - Peab olema kohe kuhugi suunata
 - Ei ole liiga kerge haarata
 - Mõni tuleb koori
 - Kui alfa läbi, tuleb beeta
- Peab hoolima inimestest ... kui jääb pinki, võib minna kaduma
- Sobiv töövorm
- Suur hulk uusi inimesi ei lähe ise tere ütleva
- Pastori roll neid veidi jälitada, aga vaja jaotada ja olla tähelepanelik
- Järjekindlus olulistes töövormides!
- Võtmeisikute olemasolu – noortejuht peab olema! Inimene on olemas, isegi kui pole võimekas, tuleb leida, muidu kari jookseb laiali
- Vaimulike juhtide pool, vaja toetada, kes aitaks vedada gruppi – see on vaimulik vastutus, vajalik koolitus

Lisa 3. Intervjuude märkmed

- See paratamatu, et noored liiguvad linnast ära
- Juhatus, mis puudutab majandust, loob struktuuri ja keskkonna, et saaks tegutseda
- Uus kirik on aidanud kaasa koguduse arengule; ei ole palvemaja (enne polnud ruumigi pühapäevakooliks), on kirik, on ruumid; noored on kogu aeg siin olnud
- Ainult suurüritusi tehes ei saavuta tulemusi. Iganädalane jüngerdamine on olulisem.
 - Jõuluüritused superhead, muusikaliselt ja igatpidi
 - Näed võõraid, kes tulevad
- Pastori roll – ülevaataja; toetan üldiselt, jälgin suurt pilti
 - Huvitab üldise koguduse arendamine, Jumal arendab ise edasi
- Kirjanduslett väga hea
- Pereraadio teenistused; on asjad, mille mõju ei oska hinnata
- Jumalateenistused
 - Klassikalised
 - Järeldan, et kui pole rahvast kokku kuivanu, vist on vastuvõetav, sobib see stiil
 - Muusika kujundab teenistuse – laad sõltub muusikavalikust, kasutame mõlemat stiili ja lauluvara, nii vana kui uut
 - Juhtimine ja teenistuse stiil vaba, teeb repliike
 - Ülistust, kes teevad ... 3 gruppi kindlasti
 - Alati on üldlaul ka
 - Pastor juhatab, aga teeb ka muusikalise kava, enamasti 1-3 pruuni lauliku laulu, korjanduslaul + alguslaul, pastor laulab ise ees; muusika oluline, aitab teenistust terviklikult üle ehitada
 - Jutlustavad lisaks pastorile ka teised vennad, aeg-ajalt kaks sõnumit, jutlust
 - Mõeldakse, kuidas see väljapoole paistab, sest on raadioülekanne ka; ainult sellele mõtlemegi; teenistuse pikkus ka uutele inimestele
- Asukoht
 - Seal, kus inimesed käivad
 - Asukoht on hea, peatänav ääres
 - Paljud sõidavad siia maapaikadest, tulid ikka linnakogudusse, kuna neil endal kogudust enam pole; pooled elujõulistest peredest elavad maal,
- Palve roll (pikk paus)
 - Alfa ajal taustapalve, hulk vanu ustavaid palvetajaid; nädala sees palvetund, koguduses terve rida palvetajad
 - Noored ka teevad palveosa
 - Ilma palveta nagunii ei toimi
 - Osadusgrupid ka põhiliselt palve osa
 - Inimesed õpivad palvetama gruppides. Kes sinna ei lähe, sellest ei pruugi palveinimest saada.
 - Ka paastuperioodid
- Põlvkondade järjepidevus, koguduse telg, kui juured on Eestimaa ärkamises
 - Juur on hästi kaugel; kui juur on sügaval, saab võra paisuda
- Mitmed maakogudused liitunud
- Vaimulik telg on kogu aeg siin olnud, nii kergesti ei murdu, alus enne meid loodud
- Näiteks üks eelmistest pastoritest on 40a kindla käega juhtinud kogudust, sõltub pastori talendist
- Väiksed sammud
 - Noorte kohvikuõhtud

Lisa 3. Intervjuude märkmed

Kogudus KL-3

Fookusgrupis osalejad: M (pastor, 8a), M (7a)

Eelinfo EEKKBK Liidu ankeedist: liikmeid 92, neist naisi 59; kodugruppe pole; suhteliselt palju koostööpartnereid nii liidu sees kui kohalikul tasandil kui oikumeeniliselt; teenimisharud; visioon on suunatud väljapoole

Intervjuu märkmed

Abielu-alfa ja teismeliste laste kasvatamise kursus

- Adresseerime vajadust ja siis töötab – abielu on raske teema
- Teema, mis mõjutab inimesi
- Tiimi kaasatud inimesi, kes polnud varem juhupositsioonil olnud
- Evangeelselt väljajõudmiseks on hea teema; alustad sealt, kus inimesed on

Alfa

- Enamik inimesi viimase 8 aasta jooksul jõudnud kogudusse alfa kaudu. Teed küll alfale eri viisil reklaami, aga kursusele jõuavad ikka sõprade kutse peale
- Vaatame ka kui juhtimiskoolitust, kus kasutatakse eri tiime
- See on kindlasti üks võtmetegevus, on rõõmsamaid ja kurnavamaid alfasid
- Kuna üldse Eestis räägitakse vähe kristlusest, siis paljud tulevad huvi pärast
- Ja alfa ajal tekib täiendav sõprade ring ning on julgem kogudusse tulla
- Alfa kui toru, kus ühest otsast sisse, kus veel viitab horoskoobile, aga tegeleb teemaga ning väljub teise inimesena (*funneling*)
- Toimub 1 kord aastas vähemalt
- Töötab, suur tõenäosus, et jäävad koguduse juurde

Kaastöölised

- Palgalist pole, sellega seoses on nt alfa väljasõit koormav; kaastöötajatel on reede õhtu ja laupäev; jääb jälg järele, kui liigselt koormata; kui töötajalt võtad ära laupäeva, mõjutab kohe, on väsinum, saab vähem perele pühenduda
- Tavaks on küsida pühapäeva ja üks kord nädalas veel, nt palvegrupp vm

Noortetöö

- Jagada Fusioni-eelseks ja -järgseks. Eelnev noortetöö algas 2010, siis olid noortejuhid 1-aastaste perioodidena ning andsid järgmisele üle; seal olid koguduse liikmete lapsed, kes ei kutsunud kedagi
- Siis kuulsime 3-4 a tagasi Fusionist KOMA kaudu. Eelevangeelne ettevõtmine. Kutsutakse noori muusikat tegema, evangeelne sõnum vaevalt 15-20min. pikaajaline juhendamine, mentorlus ja selle lõpuks saad ühe pilli ka selgeks
- Tunnetame, et oleme /noortetöö/ läbimurde ees; avastame maad; nt ei tea, kas nad liituvad meie pühapäevaste kogunemistega või hakkavad neil eraldi kogunemised olema

Nägemus evangeelseks tööks

- Tuleb jõuda sinna, kus on inimesed: kool ja haigla. Aga võimalusi polnud, ukсед kinni. Sai tehtud palvejalutuskäike ümber kooli ja haigla. Praegu lubab kool teha kontserte, on jõutud usaldusliku suhteni

Palve

- Ilma palveta ei juhtu midagi
- Niikaua kui on inimesed, kes teevad usupalveid, on võimalik edasi liikuda
- Palve- ja piibliteenistus – muutus vahepeal pensionäride kooskäimiseks, aga juhatuse tasandil tehti strateegilised otsused 1,5a tagasi: juhid peaksid kohal käima, see ei ole alternatiiv; me jätame samal nädalal meeste- ja naistetöö ära. Ja /teine kristlik organisatsioon/ tuleb ka palvele

Lisa 3. Intervjuude märkmed

- Palve mõjutab, mida kogudus teeb, annab hingamise

Ilmutus

Jumal kõnetanud kolm korda:

- 1) Põlvkondadeülene teenimine (kunagi ühetüübiline muusika, noortetööd polnud)
- 2) Ülistus on kõige tähtsam osa teenistustest, seepeale tuli uus ülistusjuht, nõ muusikatöö valdkonna juhataja
- 3) (viimase aasta jooksul) Fusion-kogudus; tiim kristlasi, kes teenivad noori (mitte ainult ei tegele nendega)

Jumalateenistuse vorm

- Oleme andnud vabad käed.
- Ei karda uusi inimesi hõivata, ka jutlustamisel
- Eraldi noorteteenistus
- Ei ole pastortekeskne kogudus, vaid koguduse vanemate keskne, nemad ka jutlustavad
- Jutlused temaatilised ja Piibli lugemine
- Mida Jumal meilt tahab, on ülistus ja palve
- Jutlus ei ole kulminatsioon (kuigi võib selline mulje jääda)
- Vahel on raskusi, et teenistused väga erinevad; uuele tulijale, korra sisseastujale võib jääda vale mulje
- Vaja ka pruuni lauliku laule, vanem generatsioon vajab seda
- Nõ “blended” vorm
- Jutlustamisel nt vaatame praegu Apostlite tegusid, et kuidas enne tehti. Oleme teemad tekitanud teksti alusel, ei suuna

Haiglatöö

- Oleme end tutvustanud, praegu kolmas kord, jõulukantaati esitasime, siis käisime korrusele korrusele; koguduse liikmete seas arst, kes veab koguduses sotsiaaltöö haru

Asukoht

- Hiiglaslik potentsiaal asukoha suhtes – asume rongijaama teel, siit käib paar tuhat inimest mööda.
- Meil on suur parkimisplats, ei pea tänavale parkima.
- Vahel oleme mõelnud, et paneme sildi välja, et “Jeesus elab”

Väliüritused oluline asi (peaks rääkima)

- vahel sunnime end ja kolime pingid seest parkimisplatsile, et inimesed peatuvad ja kuulavad
- evangeelne teenistus
- /nimi/ linna festival

Väiksed sammud

- Kohalikus lehes kuulutuste seas, a pole suuri samme järgnenud, see vist ei tõmba tähelepanu, sest on koguduste rubriigis
- No meil on suuri samme olnud – andsime pool maja ära /kristlik organisatsioon/.

Kaastööliste arv – koguduste vanematega (sh ka tööharujuhid) – 15 ja neil siis oma tiimid

Ristitavad koguduses

- Läheneda küsimus: kas kõik, kes kohe valmis, ristimisele, või siis vana baptismimudel, et kohtutakse ja otsitakse ja peab pikalt kaaluma, enne kui ristitakse
- Raske näha, et liikmeid, kes ristitud paar aastat tagasi, enam pole. Puudu see, kuidas kristlaselu panna küpsema (sest pole töötajaid); kodugrupid meie puhul pigem ei tööta. Meil pole kodugruppe, aga on meeste- ja naistetöö; seal kogunevadki kodugrupisuurused rühmitused.
- Vahepeal oli selline rütm, et kui läbisid alfa, said ristitud ja hakkad kohe ise alfat tegema.

Lisa 3. Intervjuude märkmed

Järelduskasv

- Juhtide koolitusena koguduste vanema mudel – saab juhtimiskogemust ja jutlustamiskogemust, ei ole juhi kultust. Pastor: olen veendunud, et kui mind enam päevapealt pole, jätkab kogudus siiski elujõuliselt.
- Koguduse vorm kollektiivne – otsused konsensuselise või ootame, kuni tekib selgus
- Minul kui juhil on pastoraalne roll selle rühma eest

Suvefestivali korraldamine oli väga kurnav, aga ka väga liitev kogemus. Just hiljuti keegi koguduse liikmetest ütles, et aeg on uuesti korraldada.

Kogudus VL-4

Fookusgrupis osalejad: M (pastor; koguduse eesotsas aktiivsena 15 aastat), N (koguduses aktiivselt tegutsenud 20-30 aastat), N (15 aastat), M (15 aastat)

Eelinfo EEKKBK Liidu ankeedist: liikmeid 39, 1 palvegrupp, 6-7 noort vanuses 7-11, 2 vanuses 15-19, 5 vanuses 20+; suhteliselt palju partnereid

Intervjuu märkmed

- Jumalal on oma plaan, eri prohveteringud (kogudus lõpetab tegevuse, kogudusele tuleb 5 meessoost noortejuhti)
- Väike armas kodune kogudus, see teeb kõik lihtsaks – miinus, et on liiga väike
- Jumala Sõna jõuab vahetult inimesteni
- Pastori ja tema pere sõbralikkus
- Palve peale kasvab – inimesed, kes tahavad palvetada, läbi 15 aasta pidevalt palvegrupp tegutsenud
- Pühapäevakool alustas pool aastat tagasi uuesti tegevust – palvetöö vastus
- Laste- ja noortetöö: noortekatel saavad päästetud, tulevad ristimisele; aga praegu on see palveteema
- Pastori juhtimine – see on Jumala kogudus; lahe, et saame osaleda selles, mida Jumal teeb; arm, et saadab pühapäevakooli lapsed
 - Pastor ei pea ennast karismaatiliseks juhiks
- Suhted – me saame lahendatud, meil pole suuri tülisid; tülitekitajad ei pea vastu; kui on keegi konfliktne tulnud, on mõne aja pärast ise ära läinud; peetakse oluliseks kõigi inimeste arvamusi kuulata; ei näe õigustust keelatud ja lubatud arvamustel. Jumal on niivõrd rikas, kõik erinevused mahuvad ära, Jumal lubab ka eriarvamusi; vältida kohtumõistmist
- Kogudus kasvab, kui rohkem inimesi soovib saada Jumala lasteks, ka vanemad inimesed
- Enamik noori /linna nimi/, kus on töökohti; kui kool siin valmis saab, võiks uue perspektiivi saada
 - Loomulik, et noored lähevad
 - Üritame leida pehmet maandumist neile uues kohas
 - Mõned tulevad pühapäeviti tagasi, ei leia kohalikku kogudust
 - Omavahel on tugev sõpruskond
 - Noortetöö oli edukas, sest tuumik oli orienteeritud evangeeliumi jagamisele, kutsusid sõpru kaasa, oli innukas ning normiks, et räägitakse teistele Jeesusest
 - Noortekatel 20 noort tavaliselt
 - Noortetöö algus – trummid; tulge, teeme bändi
 - Koguduse hoone juures suvelaagrid
- Jumala arm ja heldus – reaalselt oleks pidanud see kogudus välja surema; kui tulime, oli siin matusemeeleolu: 12 vana õde ning lootusetus, võib-olla see inspireeriski; Jumala arm, Jumal teeb midagi
- Jaanituled evangeelse suunitlusega – löi fooni, aga plahvatuslikku kasvu ei toonud
- Kõik, kes on tulnud, on tulnud isikliku kutse peale
- Välisabi – ameeriklased;
- Meeskond
 - tuli veel inimesi abiks, sest lugesid Teekäijat, et siin odavad korterid

Lisa 3. Intervjuude märkmed

- oli alguses vaja raamatupidajat, aga Jumal vastas üle palvete ja saatis jutlustaja, koristaja ning lastetöö tegija lisaks
 - juhatus 3-liikmeline, initsiatiivgrupp 5-liikmeline; kui tegema hakkame, siis meid kümnekond
- Ristitute hoidmine
 - Noored ära läinud, sest vahetavad elukohti
 - Vanemaealised jäänud
 - Sõbralikkus, et läbi käia; et on inimesi, kes käib noortega läbi; nt ka pidulikule teenistusele kutsutud FB kaudu nimekirja alusel isiklikult
 - Peab olema tegevus – koduosadusgrupp; kus on eri usulise staažiga, kuid samaealised inimesed
 - Inimesel on vaja kohta, kus saavad koos käia
 - On nõutud ka rohkem väljasõite
- Jumalateenistus
 - Jumala Sõna keskmes
 - Ülistus väga oluline
 - Kõik laulud on ülistus
 - Iseloomulik on avatus; vaba vorm, „võime siin kõike teha“; vahel saab soovilaulu, vahel uue koha peal istuda
 - pead tegema või tegemata jätma; 2008 ülistuse töömeesse; ei sundinud püsti tõusma, legitimeeritud, et võivad istuda; ülistuses alguses 3 laulu
 - Koguduses on terve õhkkond, Jumala Vaimul vabadust tegutseda
 - Kaasatud ilmikud, lapsed värvatakse võimalikult palju koguduse tegevusesse; (lapsed küsivad, mismoodi lugejaks saab)
 - Vaatame, et ei tunnistaks ühed ja samad, vahel intervjuu vormis ja siis räägib ujedam liige ka
 - Jutlused – /kindel piibliplaan/ pastor jõudis jumalateenistuse kujundamisel selleni, et tuleb Piiblit rohkem lugeda; mõni küsinud, miks me nii palju Piiblit loeme
- Head suhted
- Evangeelsed tegevused
 - Laagrid
 - English camp – väline sekkumine aitas koguduse arengule kaasa
 - Ameerika kogudus aitas mitu aastat järjest, tegime koos koguduse õues linnalaagrit
 - /nimi/ – koguduse oma misjonär
 - Alfa meie jaoks ei töötanud
 - Hea tee õhtud kultuurimajas, kus kutsutud lektorid mingil üldisemal teemal
- Asukoht – peale sõda juba siin asunud
 - Linn tulnud pigem koguduse poole
 - Oleme eraldi, suur aed, suurte majade akende all, siis paistab välja; meid nähakse
 - Noortetöös suur abi olnud; hoov kutsub; kõik on aias; kõik teadsid, kus on maja võti; ruumi väiksus vahel takistab;
 - Vahel arutelu, et hoone ei austa Jumalat, peab hakkama ehitama (selle kohta ametlik koguduse üldkoosoleku otsus)
- Just avatud meelelaad iseloomustab kogudust
- Oleme andidepõhine
- Väiksed sammud
 - Siltidega võitlemine, väravaid pole ees
 - Väikseid samme on pigem meie poole tehtud; kohtumine, kus misjonär käis korra läbi, aga tuli lõpuks terveks aastaks
 - Pastor elanud kohapeal, isiklikud suhted tekkinud; muidu arvatud, et eramaja, kuhu ei tohi tulla; loeb eeskujuga
 - Väliskülalised puudutanud
- Liikmete hoidmine
 - Pole olnud teemaks, üks liige läinud luteri kogudusse
 - Panustatakse
 - Vanemad liikmed tahavad tähelepanu

Lisa 3. Intervjuude märkmed

- Kogudus väljub kaubandusvaldkonnast, kas mõõdikud on piibellikud?
- Evangeeliumi kuulutamine iseenesest toob elu, kuna evangeeliumis on Püha Vaimu vägi; pastori eesmärk ei ole rahuldada liikmeid, vaid kuulutada Jumala Sõna, läksime konverentsile, et kogeda kogudusena Jumala Vaimu puudutust
 - Ma ei ole nõus, et kaubandusest võtta juhtimise ja analüüsi mudelid ja ei saa Jumala asju pannu mõõdetavuse surve alla
- Kui liikmed vajavad, käivad mujal ka
- Ei sule ja ei välista midagi
- Koguduse liikmeskond väga erineva taustaga: elu sõna, nelipühi, põhimõtetega baptist
- Suhtumine üksteisesse

Kogudus SL-5

Fookusgrupis osalejad: M (pastor, 54a), M (5a)

Eelinfo EEKKBK Liidu ankeedist: liikmeid 186, neist naisi 130; 1 kodugrupp (noorte oma)

/intervjuu toimus väikese ajasurve all/

Intervjuu märkmed

- Eestpalve – iga inimene vajab eestpalvet
 - Palvetund reedeti; lisaks osadusgrupid, õdede palve ja meestepalve 2x aastas
- Inimestega suhtlemine
 - Väljaspool kogudust, oma töökohas nt
 - Evangeelsete pühapäevade eel üleskutse, et kutsude tuttavaid (prindime 60 flaiirit, 20 jääb järele); rohkem sõltub isiklikest kutsetest
- Alfa-kursus
 - Teeme kuulutusi lehte ja raadiosse, aga lehekuulutuse peale vist üks inimene tulnud; põhiliselt ikka inimeselt inimesele
 - On koht, kuhu kutsuda
 - Pole kohustusi – söök on, palve, saad arutada
 - Ühissöömaaja suhe – mõjub keskealistele
 - Kaks korda aastas, kevadel koos ristimiskooliga
 - Viimastel aastatel 8-12 inimest tulnud alfale; ei pane survet sellega seoses, et peaks tulema ristimisele või hakkama koguduse liikmeks
 - Koguduse oma juuniorite grupp tuleb alfale ja ilmselt ristimiskooli ka
 - Beeta-kursust pole, aga võimalik, et tulevikus on
- Avatus ja sidusus – ütleme tere tulemast kõigile, kes tulevad
 - Ei ole mujal nii kirjut seltskonda kui koguduses
 - Ei ole väga valivat õhkkonda
 - Avatusel on ka nõrgad kohad ka
 - Aga suur vabadus, uutele palju tegevusi, peab leidma oma koha
- Jumalateenistused
 - Pühapäeval kaks teenistust (erinevad sisult ja vormilt) – hommikul muusikaline osa tugevam, koguduse koor, noorteansambel jne. Huvitav muusikaline mitmekesisus (torupill!)
 - Traditsiooniline vorm; pruuni lauliku laule; publik ei protesti
 - Pastori arvamus: tavaliselt inimene ei mõtle, kas meeldib; ta aktsepteerib, et nii ongi, ta ei võrdle
 - Sihtgrupp väljakujunenud keskealine inimene, ei otsi atraktiivsust, otsib sõnumit
 - Meeldib, et sõbralik, rahulik keskkond, turvaline tunne; võib pikka aega käia, tunneb, et on alati teretulnud
 - Õhtul vähem inimesi (20) – laulame a capella; aga on väärtus, sest siis tuleb ootamatuid inimesi, sest pühapäeva õhtul pole palju teha; ja see fakt ise, et toimub; inimesel on võimalik valida, millal

Lisa 3. Intervjuude märkmed

ta tuleb; leivamurdmine mõlemal, osad saavad ainult õhtul käia; õhtul kõik lihtsam; tunnistajaid, rakendad neid, keda ehk hommikusel ei söandaks

- Piiblitund ja noorte osadusgrupp kohe pärast seda
- Eakate osadus – paluvad, Piibli lugemine, rikkalik toidulaud
- Meeste õhtu – toimib hästi, pastoril ka võimalus tuua koguduse teemad palvesse
- Õhtul kellaviietee kord kuus – algselt evangeelne sündmus, teemakohane küllaline 45-50 minutit; külastajaid 40in, ka naaberkogudused
- Koguduse tund – võimalik küsida; pole alati aktiivsed liikmed kohal; aga ütlevad oma nägemuse
- Kaastööliste arv 18-20; jõulütänamisel üle 40 inimese
 - Niikaua on kõik hästi, kui tehakse rõõmuga; piir on inimese vabatahtlikkus; üle ei tohi pingutada
- Asukoht – agul :)
 - Asukoht on mõttekoht
 - Keset kvartalit, vahel arutleme, kas on vaja silti kuhugi suurema tee äärde
 - Meist linnas väga ei teata; vahel pulmadel ollakse üllatunud
 - Kuigi ei ole hästi teadvustatud, siis ikkagi asukoht töötab – Eesti inimene, kes ei reklaami ennast; see sobibki paljudele, et on hea vaikne koht; ei ole terve linna vaadata; turvaline koht
- /linna festival/ – kohvik siin ees, hoiame ust lahti
- Pärand – kolm põlvkonda järjest, kannad järjepidevust; vana koguduse eelis – kui seda arvestada ja mitte eksperimenteerida; kohe kui on suuri muutusi teenistusel, tuleb (kriitilisi) kommentaare
- Survet peal ei ole – kuna noort rahvast palju, ise leiavad endale vastutusi; survet pole korjandusel
- Käiakse väljapoole teenimas; aga see on ka kaastöötajate kasvatamine
- Meeste palveöö – ligitõmbav, teistmoodi olemine; saab uut jõudu
- Ei ole sisevõitlusi – rahulik keskkond!

VL - 6

Fookusgrupis osalejad: M, M

Intervjuu ei toimunud koguduses kohapeal.

Intervjuu märkmed

- Püsiv laste- ja noortetöö, järjepidevus
- 12-17 on eemale jäänud, kes võiksid olla liikmed (hajali olevad liikmed). Need nimed peaks üle vaatama
- **Noorsootöös** tuleb muutus. 5-6 aitavad vedada, tegelikult välja kasvanud. Eraldi noorteõhtu igal nädal. Vähem kui 16 inimest. Noortetöö algas 13 aastat tagasi, kui olid Piiblipäevad ja järgneval aastal oli alguspunkt. Siis oli noorte alfa väljapoole ja regulaarne. /ingliskeelsed evangeelsete tegevuste nimed/ Otse evangeelium, ei mingeid keerutusi. Välismisjonär 2000ndate teisel poolel. Igal pühapäeval 7 noort. Pastor oli sillaks suure koguduse ja noortetöö vahel. Kui vaja, andis teada, palju inimesi osales. Tänapäeval on kasvanud 7st 27ni. Hoidis silda, kui oli vaja palvetuge, siis teavet, mille pärast palvetada.
- On meeskondlik asi. Kui tiim toimib, siis isegi, kui vahetad ühte juhti, meeskond toimib.
- Pastoril ei olnud ettevalmistust noorsootöök. Mul ei ole tugevat juhti, pole enam oodanud tugevat juhti. Saan aru, et mul on need, kes on ja sellest piisab. Sama mudel noorsootööst kandub ka teistele valdkondadele.
- Oma inimeste julgeks saamine, et kutsuda alfa. Suurel pühapäeval ka tunnistajad.
- Liikmed aktiivselt kutsuvad üritustele. Koguduse koorilaul.
- Kui noored ees midagi teevad, nt tähtpäevi tähistavad, siis mõjub see ka teistele innustavalt.
- Noored räägivad rohkem oma muljeid võrdluses vanad ei räägi nii palju.

Lisa 3. Intervjuude märkmed

- Üritustes ühised ekskursioonid, kuhu ka teisi kaasa kutsutakse.
- **Teenistused.** Kas võib teisi kutsuda. Noored teevad oma muusikat. Alfa puhul peab palju mõtlema, kas julgeb võõraid kutsuda. See on kõik protsessis vaba. Teadlikult me ei mõtle otsijale. Teatav spontaansus. Enese üle naermine.
- **Jutlused.** Teemat kindlat pole. Teadlikult omavahel pole ette valmistanud. Kolm inimest, kes jutlustavad.
- Kolme kirjakohta loevad ette kõik koguduse liikmed. See ei ole pastori vastutus. Viimane loeb palve.
- Muutus tuleb pika vinnaga, aga vahel võib juhtuda, et tuleb võõras kirikusse ja saab kohe tunnistama.
- Kirikukohvik. Koor 25 inimest. Osadusvorm. Muusikuid on noortebänd, duett, kaks ülistuskoosseisu regulaarselt. Muusika on koguduse rikkus. Kõrgklassika – pead ette arvestama, et on piiratud huvi. Vaja mitmekesisust. Pead eeldama, et kui on vähe huvi klassika vastu, siis tuleb vähe inimesi.
- **Avatus Jumalale.** 11 aastat tagasi palusime evangeeliumi levimise pärast ja palusime, et oleks väljundeid. Siis tuli evangeelselt väga innukas grupp (nelipühist tulid üle). Suurte vähekindlustatud perede töö. Ei asenda sotsiaaltööd, aga saime pakkuda midagi lisaks. Kui eestvedajad läksid ära, siis oli otsuse koht, kas see on koguduse töö või nende inimeste töö.
- **Palvemeelsus.** Eri eagruppides. Valmisolek. Palvegrupid.
- **Avatus inimestele.** Meil on alfa kursus. Praegu ei ole. Alustasid alfa kursusega aastal 99. Ka abielu alfa.
- **Ristitud.** Mõtteid on palju. Lihtsam on suhteid luua kui hoida. Kodugrupp kasvatab jüngreid. On kaasatud tiimi, see aitab. Kui nad ei ole kaasatud siis jäävad eemale ja jäävad kogudusest ka eemale. Metoodiline lähenemine on see, kui suudetakse mentor leida. Tuleb teadlikumalt tegelda. Kindlasti vanemad palvetavad noorte pärast teadlikult.
- **Asukoht.** Linna ääres, pole kesksete teede piirkondades. Lihtsam on inimestena liikuda.
- Kaastöölise arv. 7 ja 12.
- Misjonipunkt /piirkonnas/. Osakond 4-5 inimest. Noorteõhtu. Evangelismi koht.
- Kui lapsi pole usulisest perest, siis nad ise ei otsi pühapäevakooli. Lapsed võibolla tahavad, vanemad ei taha ja peab neid ise otsima kättpidi.
- Juunioritega tegelemine. 3 aastat tehtud ekstra tegevust. 8-9 poissi pluss 1 tüdruk. 2 korda kuus sihipärast tegevust.
- Väliskujundusega tegelemine.

SL – 7

/mul on endal tunne, et see intervjuu ei läinud väga hästi; ma nagu ei osanud küsida või küsisin liiga konkreetselt vm/

Fookusgrupis osalejad: N (7a), N (20a), M (28a, pastor 10a)

Intervjuu märkmed

- Püsiv laste- ja noortetöö, selle järjepidevus
 - Noori tuli juurde kohe hüppeliselt, kui üks töötajatest läks kohalikku kooli tööle
 - Kooriteenistus
 - Laste pop-kohvik (piibel osadus ja palve), sellest edasi Fusion ja sellest edasi kuhugi kodugruppi
 - Noortetöö nagu torustik – veel kogudusse ei kuulu, aga on kindlast raamistikus
 - Endine pastor alustas – rohkem kui meie DNA, loomulik osa
 - Klassikaline
 - Laupäeva hommikune POP – võõrad lapsed tulevad sinna ka
 - 1 karjane vaatab üle
 - Ellu viivad noored ise – noorelt annid tegevusse; kui saab kohe teenida kaasa, enne kui teeb otsuse, et saab ristitud või saab koguduse liikmeks
 - Noortetiim on 50in

Lisa 3. Intervjuude märkmed

- Meeskond
 - Struktuur kontsentrilised ringid, et juht, siis 5in, siis 10, siis 18in ja nende tööharud; nii et aktiiv 18in
 - Töötab mitteformaalselt, mis on nii nõrkus kui tugevus
 - Me oleme ise nii uhked iseenda üle – ja see paistab väljapoole
- Saab teenida kohe
 - Anname väljakutseid
 - Võimalus põlvkondade kaua teenida, aga ei ole kinni traditsioonis või ajaloos, vaid see eesõigus, et teenivad kaasa
- Kaasaaitamine kogukonnas – see loob nii palju lugusid väljapoole
 - Pole teadlikult toonud inimesi
 - Teeb lävendi madalamaks, et inimesed tulevad
 - Uus väärtus, koostöö kogukonnaga
- Kodugrupid
 - Käigus hoida vaev, avatud kodude nädal koguduses – mitteformaalne suhtlus; pole kindlat kava, peab olema osalejate vajadustele kohane palve, kohane vaimulik mõte ja fun;
- Isiklikud kontaktid, suhted
 - Toimivad suhted on kõige mõjusam
- Suunatud väljapoole
 - 3 inimest, kellega teadlikult tegeled
- Ristitute hoidmine koguduses
 - Proovime, et jääks Jumala juurde; kutsuda noorte juurde külalisi suurtest linnadest, et sinna minnes oleks juba tuttavad ja kogudused ootamas
 - Väärtustame kohalikku kogudust – pead leidma koguduse, kui oled kuhugi paikseks jäänud; meil väga vähesed nõ rändajad või passiivsed või eemalejäänud
- Teenistuste kirjeldus
 - Suvel teenistused õhtuti, kella viiene, vahel teiste koguduste pastorid käivad end laadimas; tegime noortele, et õhtutel ja see mõtteviis läks korda, et teeme midagi nende jaoks
 - Kaubamärk on neljapäevased teenistused, üle nädala; usuhulludele, jutlustajad väljastpoolt üle Eesti
 - Teenistustel 80-120 in
 - Ühe jutluse keskne; sügisest kevadeni seeriad, suvel vaba teema; meie oma inimesed jutlustavad, pastor 1-2x kuus; nii mehed kui naised
 - Ja tunnistus või tagasiside, et millega koguduses tegeldakse
 - 1 korra kvartalis teevad noored ise; teistel aitavad kaasa
 - Pühapäeval tõesti mõtleme, mida võõras mõtleb, kui uksest sisse tuleb
 - Usume, et inimene mõtestab ennast koguduse osana läbi jumalateenistuse; meil on kontseptsioonitiim, mis mõtleb, mis seeria, mis visuaal (nagu telesaade!)
 - Muidugi ruum seab omad piirangud, meil pole palveruumi
 - Ülistus pop-rock
- Alfa-kursus?
 - Toob keskealisi, muidu raske jõuda keskealisteni
 - Kuulutus alfast alati lehte, inimesed julgevad ja teavad sinna inimesi kutsuda, aga tuleb ka uusi inimesi, lihtsalt kuulutuse peale
- Healing room väga oluline – palveteemat katab
- Näeme visioonina, et 6,5 a pärast 300liikmeline
- Konfliktid
 - Ise oled üles kasvatanud, meie enda keskelt, noorte meeskonnas saab lahknevusi

Meil ainsana suure koguduse positsioon linnas

- Asukoht

Lisa 3. Intervjuude märkmed

- Risti-põiki keset linna, jääme sinna, kus oleme - linn oli nii vastutulelik
- Jalgsitee kaugus, ei ole ohtlik, avalik
- Avatud keskkond – 1. juuni üritus, tegi tee lahti; tänavakohviku värk tuli lihtsalt
- Keskkonna loomine - tehnika
 - Me oleme panustanud tehnikasse, ressursi, et muusikud saaksid nautida, teha kvaliteetselt
 - Keskkonna loomine
- Teenimine väljapoole
 - Oleme loonud /asukoha nimi/ kogukonna
- Fusion – suur samm
- Väiksed sammud
 - /koguduse liikmete/ koduost – noored hängivad seal kogu aeg
 - Meile ei maksa, et kirik avatud; leia keegi, kellel on võti ja mine sinna
 - Jäätiseettevõtte andis tasuta külmkapi ja pakuti jäätist pärast teenistust, jäätiselett
- Kavatus, et kui kohalik omavalitsus räägib noorsootööst, peavad meile mõtlema
 - Üle aasta jõulumaa ja ülestõusmispühade maa – meie teeme sisu ja linn saadab kutsed; üle 700 v 800 lapse
 - Unistuste tööpäev
 - Lapse kingades nädal – erinevate töökogemuste pakkumine
 - Isadepäev – lasketiir ja muu programm; teised /kohalikud ettevõtted/ hakkasid ka tegema meie järel
- Ilmselgelt peame andma häid inimesi ära – see on jüngerlus
 - Panustama palju väljapoole kogudust, anname palju ressursse ära, aga saame ka tagasi ja nemad näevad ka väljapool, et neil ka jamad :)
- Kus näeme edukust, seda proovime veel; kohe pole olnud täiuslikku plaani
 - Kogudus on andnud vabad käed
 - Kõigepealt julgustada inimesi, siis tulevad ressursid
 - Et meeskonda saada, peab latt olema kõrgel
 - Põhimõte: meile sobivad kõik, kes sobivad Kristusele
- Teeliste värk – vähemteenitud sihtgrupp

VM-8

Fookusgrupis osalejad: N (9a seotud), M (pastor; 12a); N (12), M (11a)

Eelinfo EEKKBK Liidu ankeedist: liikmeid 25, neist naisi 21; üks kodugrupp; iganädalane palve- ja piiblitund; suhteliselt palju koostööpartnereid nii liidu sees kui kohalikul tasandil kui oikumeeniliselt; teenimisharud; sotsiaalne tegevus väljapoole

Intervjuu märkmed

- Isiklikud kontaktid, suhted
- Polnud koguduse liige, aga oli koguduses abiks
- Meil omavahel tihe suhtlus ka kirikuvahelisel ajal; oleme hõimlased, aga peame olema ka taevahõimlased.
- Lootuse festivali mõju 2009
- Oli palju, kes käisid
- Jeesuse käsk, et kuulutage evangeeliumi, oleme ümberkaudsed läbi käinud, panime bussile, sõitsime kõhud täis; seda üksinda ei teeks, kogu ihu kogudusena teeb tööd
- Jumala Sõna kuulutus – puhas, inimene vajab puhast Jumala Sõna, kuulutus peab olema selge
- Lähme maailma, et nendega koos tegutseda; aga meie peame tõe sõnaga minema
- Ühtsus Jumalas – kogudus tervikuna koosseisus 95% kaasas; ainult mõned palves kaasas, nt lastelaager, kõik tegid; hea sõnumi buss – jõulud ajal regulaarselt
- Suunatud väljapoole – käime külad läbi, teadlikult
- Automisjonikogudus – kel autod, toovad rahva kokku; 100% tuleb autoga tuua; /asukoht 50km kaugusel/ kõige kaugem;

Lisa 3. Intervjuude märkmed

- Toome pühapäevakooli – iga laupäev küsime üle, kas tulevad; 98% on pühapäevakoolis mittekristlike perede lapsed
- Giideoni Uued testamendid – sõnumi levitamisel nagu i-le punkt peale, vahel pühendus ka sisse kirjutatud
- Asukoht
 - Suure tee lähedal, et pole muret lumekoristusega; asukohavahetus on päevakorras olnud varasematel aastatel, argumendiks, et alfa-kursust teha; aga neid võimalusi pole tekkinud
- Laste- ja noortetöö
 - Plaan lastetöö ruume suurendada
 - Lastetööle suunatud kogudus; kui ei ole suunatud, on töö tühja
 - 2007 algas lastetöö, leiutasime palju
 - /üks koguduse liige/ oli, kes käis mööda kortermaju lapsi otsimas, paar aastat tagasi 35 last
 - Ühendus Lapsed Eestis, palju kasu olnud; KOMA oli abiks
 - /lähedalasuv kohalik omavalitsus/ koostööd 3a, seal soovitakse alati rohkem, koostöö noortekeskuse juhatajaga, kes ususõbralik inimene
 - Vaikse laupäeva õhtul siin 20 noort; noorteõhtud on olnud, praegu pole; kodugruppi noortele aasta tagasi; vahel nüüd kokku kutsunud ja pakkunud teenimisvõimalust, nt lastelaagrisse kaasa; mõned käivad teenistustel
- Aga kogudust tuleb eelkõige üles ehitada vaimulikult!
- Palveosadus
 - Piiblitund kolmapäeviti – võitlusperioodil olnud vajalik
 - Palve tervikuna
 - 2007 alustasime, vanakesed koos, 10ne ringis
 - Kui ei palveta, ei juhtu midagi
- Jeesuse käsk, et minna ja kuulutada
- Lapsed ei ole takistuseks lastetöö tegemisel – see on Jumalat antud kutse teenida; oluline aru saada, mis see on, mida ma oma ajaga teen
- Juhid, juhtide järelkasv
 - Kaastööliste arv 10-12in
- Ristitute hoidmine koguduses
 - Piibliõpetusega; kust nad siis saavad toitu; pühapäeva teenistused pigem väljapoole;
 - Koguduste eriüritused osaduse jaoks, teenimine /partnerkoguduste juures/; kasu palvepartnerkogudusest; palvetasime, aga ei läinud külla
- Kontakti hoidmine
 - Vaja kasvatada ja õpetada, nt Piiblitundides (õpib palvetama, teeb suu lahti)
 - Eelmisel aastal igaüks rääkis oma päästeloo
- Satelliidid → väikeste koguduste kogunemine
- Meil ei ole ükskõik (kasvõi laste nimede eest palvekaardid)
- Tegutsemine kultuuriliselt erilises keskkonnas. 90% väidetavalt kiriku liikmed, aga mis siis meie roll? → Inimesed ei tunne Jeesust
- 2006, kui tulin (1 on sellest kontingendist alles), keegi küsis: pingid on tühjad, mida teha? Pastor: tuleb palvetada
- Evangeelsed õhtud 3 õhtut järjest, eestpalvele üle 10ne inimese; oleksime 100-liikmeline, kes on tulnud päästepalvele; aga kui jääb Jumala juurde, on ok
- Kui hakkas vaimulikult kasvama, kohe vaenlane ja tekkisid lahkhelid, eri õpetused, konflikte
- Vaimulikult asi konkreetsem, nt abielusuhted – Jumal näeb, naabrus ka näeb, kui valesti juhata tud
 - Kogudus kasvab füüsiliselt, kui sallib nähtavaid patte, aga ei kasva vaimulikult
- Ühine ehitustegevus liidab
 - On käinud väljastpoolt inimesi abiks
 - Piirkonnale nähtav
- Evangeelsed sündmused – enne aastapäevi käinud /ansambel/ esinemas, kontsert-teenistus
- Annetus on vabatahtlik – korjandus kasvas 300%; 1 kord kuus õnnistatakse; finantsid aitavad kasvada
- Kõik tegutsevad vabatahtlikult
- Tegutsemine väljapoole

Lisa 3. Intervjuude märkmed

- /kohalik pansionaat/– juhataja poolt toetus, ei kujuta jõule teistmoodi, ilma koguduseta ette, ametlikult vaid 1 koguduse liige seal; ei ole koguduse kasvulava, aga on saanud paju päästepalveid, 10-15in
- /kohaliku omavalitsuse hooldekodu/ – juhataja teisest konfessioonist, on olnud vastuolu, aga palvevastus, et saame Jumala Sõna kuulutada
- Teenistuste kirjeldus
 - Eripära, et on vaba tunnistuste osa; palju tunnistusi, vahel jutlus lühem seetõttu, pole ajapiirides kinni; lastejutt , igäiks teeb, mitte ainult õpetajad;
 - õnnistus, et on kolm klaverimängijat
 - klassikalised pruunid laulikud
 - kõik inimesed teevad kõike – Jumalale tänupõhjus
 - jutlus õpetuslik; kuukava; 2 diakonit, näen indu; kui on nende juhatada, siis eriilmelised
 - ülestõusmispühadel naisteteenistus
 - vaimulik vabadus!
- Alfa-kursus
 - kogemus olemas, aga palvetame, et oleks uus võimalus
- Evangeelsed teenistused
 - Üle poole /kohalik kogukond/ inimestest teavad kogudusest
- Proovisime toiduabiga – tööd rohkem kui tulu; vallad teevad selle töö ära; proovisime ja see ei tööta